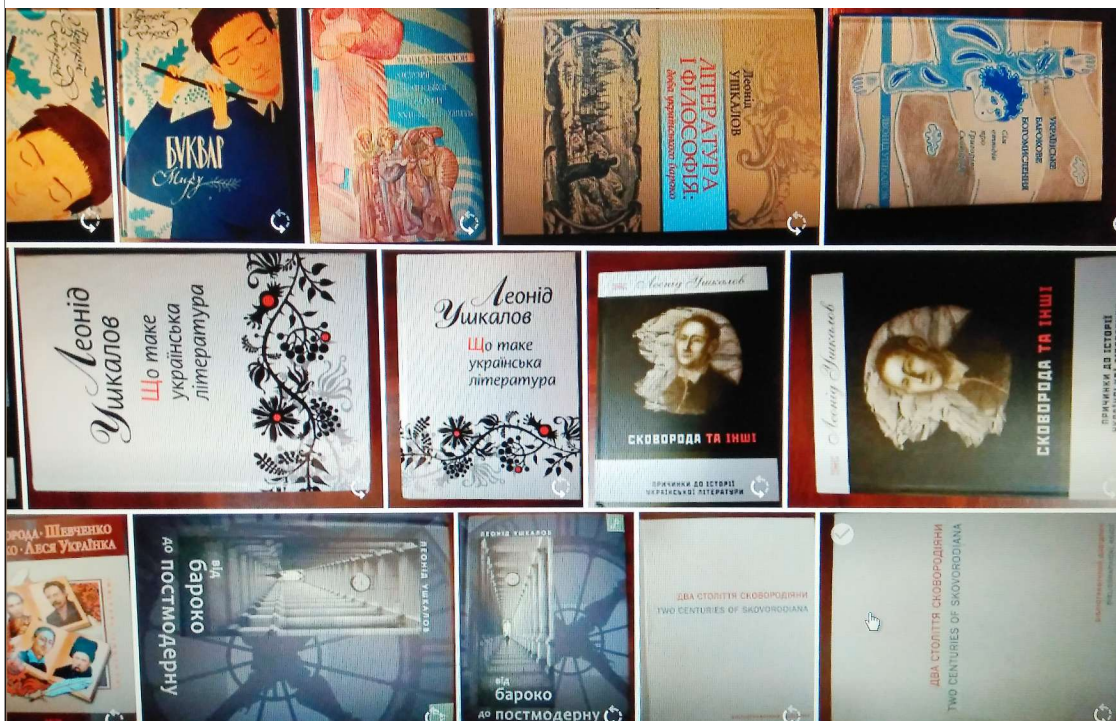

«Вінець моїх свічад,
що знають геть усе...» :
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ СВІТ
ЛЕОНІДА УШКАЛОВА

У довіднику здійснено жанровий розподіл наукових розвідок доктора філологічних наук, професора Леоніда Ушкалова. Матеріал кожної рубрики поданов хронологічній послідовності. «Літописна» традиція бібліографічного довідника робить його композиційно прозорим, а також дозволяє окреслити історичну стратегію розвитку літературознавчих векторів та поступ наукової думки професора Леоніда Ушкалова.

«Вінець моїх свічад,
що знають геть усе...» :
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ СВІТ
ЛЕОНІДА
УШКАЛОВА

«Вінець моїх свічад, що знають геть усе...» :
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ СВІТ ЛЕОНІДА УШКАЛОВА

Міністерство освіти й науки України
Харківський національний педагогічний університет

*«Вінець моїх свічад,
що знають геть усе...» :*
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ СВІТ
ЛЕОНІДА
УШКАЛОВА

Харків «Майдан» 2020

УДК 016:929(477)

ББК 91.9

В 45

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 8 від 20.12.2019 р.)*

Рецензенти:

Микола Матвійович Сулима,
доктор філологічних наук, академік НАН України,
заступник директора з наукової роботи
Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка,
завідувач відділу історії української літератури;

Олена Юрїївна Матушек,
докторка філологічних наук, доцентка,
завідувачка кафедри історії української літератури
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

В 45 **«Вінець моїх свічад, що знають геть усе...»:** літературознавчий світ Леоніда Ушкалова : бібліогр. довідник. / упоряд., наук. ред., передм. Н. Левченко. – Харків : Майдан, 2020. – 92 с.

ISBN 978-966-372-737-0.

У довіднику здійснено жанровий розподіл наукових розвідок доктора філологічних наук, професора Леоніда Ушкалова. Матеріал кожної рубрики подано в хронологічній послідовності. «Літописна» традиція бібліографічного довідника робить його композиційно прозорим, а також дозволяє окреслити історичну стратегію розвитку літературознавчих векторів та поступ наукової думки професора Леоніда Ушкалова.

Посібник стане в нагоді студентам, аспірантам, докторантам і професійним науковцям в галузі літературознавства.

УДК 016:929(477)

ББК 91.9

*Я хотів зробити так, щоб, коли мій читач
згодом буде чути слова «українська література»,
у нього з'явилися впевнений погляд на життя,
радісна усмішка, трішки драйву...*

*А особисто для мене
українська література – це моє життя.
Я не займаюсь бізнесом або чимось таким.*

Я займаюсь україністикою.

І не шкодую.

*Це розкішний світ,
мені в ньому гарно й затишно.*

Леонід Ушкалов

Зміст

Сковородинознавчий вектор професора Леоніда Ушкалова в контексті наукових студій Харківської філологічної школи (передмова)	5
Наукові праці доктора філологічних наук, професора Леоніда Ушкалова	25
Окремі видання	30
Наукові статті	33
Передмови, примітки й коментарі	54
Рецензії	60
Тексти про наукові досягнення професора Леоніда Ушкалова	65
Некрологи й посвята	74
Література до передмови «Сковородинознавчий вектор професора Леоніда Ушкалова в контексті наукових студій Харківської філологічної школи».	75

**Сковородинознавчий вектор
професора Леоніда Ушкалова
в контексті наукових студій
Харківської філологічної школи
(передмова)**

Літературознавчі зацікавлення доктора філологічних наук, професора Леоніда Ушкалова сягають осмислення проблем української літератури від давньої доби XVI століття до теперішньої, тобто до початку XXI-го.

Специфіка наукового аналізу української літератури професором Леонідом Ушкаловим полягала у вивченні української літератури як єдиного живого організму та строкатого інтертекстуального явища, в межах якого мистецькі коди одних епох пан професор, уважно вчитуючись в текст, дешифрував знанням естетики й поетики інших.

Тривка фактологічна основа наукових розвідок Л. Ушкалова з оперттям на якісну філологічну школу спонукає до діалогу й дискусії та безконечного літературознавчого дискурсу.

Ще в студентські роки, знайомлячись із науковими досягненнями Харківської філологічної школи, переважна більшість яких була присвячена вивченню творчості слобожанського філософа Г. Сковороди, Леонід Ушкалов і сам захопився його нестандартними текстами, скрупульозне вивчення яких визначило розвиток наукових векторів літературознавчих студій пана професора на багато років уперед.

Григорій Сковорода є одним із найзагадковіших оригінальних мислителів і найяскравіших українських письменників, пристрасна думка якого дивовижно втілювалася у гармонійному поєднанні зовнішньої й внутрішньої краси, матеріального й духовного аспектів буття, зорієнтованих на самопізнання і цілковиту згоду з волею Бога. «Його твори видавалися багато

разів не лише в оригіналі, але й у численних перекладах, а сам він став знаковою фігурою для цілого грона блискучих письменників та інтелектуалістів: досить пригадати бодай Тараса Шевченка, Івана Франка, Льва Толстого, Олександра потебню, Володимира Соловйова, Володимира Ерна, Миколу Сумцова, Дмитра Багалія, Михайла Грушевського, Сергія Єфремова, Миколу Бердяєва, Олексія Лосєва, Миколу Зєрова, Миколу Хвильового, Павлв Тичину, Михайла Булгакова, Дмитра Донцова, Івана Мірчука, Дмитра Чижевського, Георгія Флоровського, Юрія Лотмана, Юрія Шевельова, Ричарда лужного, Богдана Гаврилишина, Роланда Піча, Сергія Аверинцева, Івана Павла II чи Пауло Коельо» [142, 12].

З огляду на закоріненість світогляду Сковороди, з одного боку, старожитню українську духовну культуру, а з іншого – в античну філософію, Александрійську патристику, німецький містицизм, його творчість привертала увагу сотень вітчизняних і закордонних науковців в галузі філософії, історії, богослов'я, лінгвістики, педагогіки та літературознавства. «Його називали то «українським Сократом» [див.:82, 215; 178, 347], то «українським Жан-Жаком Руссо» [див.: 177, 17; 179, 12], то «українським Франциском Асизьким» [див.: 169, 28; 37, 27], розглядали як піонера «філософського кордоцентризму» [див.: 174, 3] і як носія «космічної свідомості» [див.: 83, 152], як «апостола раціоналізму» [див.: 42, 273] і як найяскравішого представника «емблематичного стилю в містичній літературі Нового часу» [див.: 181], як «найбільшого після перших отців Церкви християнського філософа світу» [див.: 104, 154] і як чоловіка, що втілив у собі всі риси українського народу [див.: 69, 9] та протоптав «питомо східнослов'янську стежину осягнення реальності» [180, 150]. Ці присуди перетворюють нашого філософа на своєрідний символ української культури від давнини до сьогодні» [142, 12].

Значний внесок у сприяння глибшого розуміння своєрідного портрета українського філософа та письменника як знакової фігури української нації зробила Харківська філологічна школа, яка формувалася протягом двох століть і продовжує свою плідну роботу нині.

Неабияке зацікавлення харківських вчених постаттю Григорія Сковороди почасти пояснюється тим, що життя і смерть, професійна діяльність, творча лабораторія письменника-філософа були пов'язані зі Слобожанщиною. Протягом кількох років Сковорода обіймав посаду викладача в Харківському колеґіумі, де викладав поетику, курс синтаксими та грецької мови, а також – курс етики у Додаткових класах при Харківському колеґіумі. Більшість віршів, філософсько-богословських діалогів і трактатів, латинської епістолярії, а також байки були написані автором на Харківщині.

Тут він познайомився зі своїм учнем і вірним другом Михайлом Ковалинським, який і розпочав Харківську сковородіану ще в 1794 – 1796 роках, створивши першу рукописну біографію українського філософа [див.: 37, 1 – 40] і збудивши тим самим інтерес до творчості Григорія Сковороди.

Уже в першій третині ХІХ ст. з'являється низка творів Г. Сковороди і чимало друкованих спогадів про нього. У 1830 році харківські романтики планували реалізувати проект семитомного російського перекладу творів Г. Сковороди.

Не зважаючи на невдачу спробу видання творів Г. Сковороди, вони продовжували розповсюджуватися по всій Україні в рукописному варіанті. Так, наприклад, П. Житецький відшукав у Києво-Михайлівському монастирі рукописний збірник ХVІІІ ст., у якому була вміщена «Приказка» з «Езопової байки» Григорія Сковороди [див.: 30, 177]. За свідченнями професора Санкт-Петербурзької духовної академії В. Карпова, київське духовенство в той час читало філософсько-богословські діалоги Г. Сковороди й залюбки співало його набожні пісні. М. Костомаров зазначав, що деякі набожні пісні Г. Сковороди були відомими далеко за межами Києва, аж у Галичині [39, 177].

Популярність творчості Г. Сковороди поступово зростала й виходила за межі Слобожанщини. Це спонукало митців та науковців Харкова до поглибленого вивчення його творчого спадку.

Вихованець Харківського колеґіуму Федір Луб'яновський уже в той час читає поки що рукописні твори Сковороди, найбільш виділяючи діалог «Кольцо ...» [20, 108].

«Вплив ідей Сковороди можна «легко розпізнати» у філософських трактатах Олександрю Хашдеу «Про гідність божественної поезії» та «Про мету філософії» (обидва 1830 р.) [див.: 24, 126], написаних під час навчання автора в Харківському університеті» [142, 14]. Уже перші розвідки А. Хашдеу свідчили про те, що філософія Сковороди стала для нього «еталоном справжньої філософії, насамперед завдяки тому, що, будучи часткою культури, вона щільно пов'язана з народом, пройнята щирим стремлінням до вищої та шляхетнішої культури людства та являє собою взірць релігійної філософії» [10, 27].

Отож, науковець почав збирати будь-які дані про Г. Сковороду, а передусім рукописи його творів, навіть тоді, коли життя розлучило з улюбленим Харковом – містом його юності. Він навіть планував видати семитомне видання творів Г. Сковороди, й звертався за підтримкою до міністра народної освіти графа Уварова. У листі до нього автор називає Г. Сковороду «Великим народним мудрецем, яким Росія «може сміливо пишатися так само, як Греція пишалась колись своїм Сократом» [29, 274].

Видання творів Г. Сковороди так і не побачило світу, як зазначав сам упорядник, з огляду на брак коштів [див.: 163], що заперечила румунська дослідниця Магдалена Ласло-Куцюк. Вивчивши архів сквородинознавця, вона прийшла до висновку, що Хашдеу мав недостатню кількість творів Сковороди, «якої вистачило б щонайбільше на два-три томи» [175, 247], а саме: декілька листів, діалог «Наркіс», трактат «Жена Лотова», уривки з візій «Брань архистратига Михайла со Сатаною» та «Пря бѣсу со Варсавою» [47, 125].

Попри невдалу спробу видання творів Г. Сковороди, А. Хашдеу присвятив йому кілька власних розвідок. Свою першу статтю про поетичну творчість українського філософа «Три пісні Сковороди» автор оприлюднив у 1831 році на сторінках московського часопису «Телескоп». Там же надрукував його поезії «Ой ты, птичко жолтобоко», «Ах поля, поля зелені» та «Всякому городу нрав и права» [165, 578 – 580].

Дослідник вступає в полеміку з Густавом Гессом де Кальве, Іваном Вернетом [див.: 21] та московським професором Іваном Снегірьовим [див.: 100] і зазначає, що хибність їхніх висновків

щодо творчості Сковороди криється у намаганні дослідників розглядати його творчість крізь призму позичених в Європі панських звичаїв та «обичаїв». Зокрема він зазначає: «Сковороду знано не тільки в Україні; одначе, з огляду на деякі позверхні приміти, його скрізь сприймають скорше за химерника, аніж за правдивого мудреця. Оприлюднювачі спогадів про його життя, наслідуючи світські пересуди, спотворили його вдачу, перемінивши його недосяжність на дивацтво» [163, 132].

Друга його розвідка «Сократ і Сковорода» [див.: 164] була уривком із передмови до планованого семитомника творів письменника «Сковорода та сучасне суспільство», яка «напевно, так ніколи й не була написана» [19, 239]. За основну працю А. Хашдеу про Григорія Сковороду науковці вважають історико-критичний нарис «Григорій Варсава Сковорода» [див.: 162], який, на думку І. Іваня [див.: 28, 60] та П. Попова [див.: 86, 165], був написаний на підставі докторської дисертації, присвяченій Сковороді, й нібито захищений в Мюнхенському університеті.

У цьому нарисі автор поглиблює думку про Сковороду як про «народного філософа». «Під цим оглядом він протипокладає його Михайлові Ломоносову. Сковорода є для Хашдеу граничним утіленням «слов'янськості», тим часом як Ломоносов – «європейськості» [19, 241]. Разом з тим Хашдеу називав Сковороду «руським Сократом, а не українським циніком, Діогеном, у помилковому його сприйнятті Гессом де Кальве, а на деяку міру також Вернетом і Снегірьовим» [162, 21].

На думку І. Іваня, характеристика філософії Сковороди як суто слов'янського явища, абстрагованого від західноєвропейської науки, «споріднює концепцію Хашдеу з ідеями слов'янофілів» [28, 63].

Говорячи про джерела творчості Сковороди, Хашдеу вказує на стародавню грецьку філософію, з якої й витікає, на його думку, сквородинська ідея самопізнання.

Погляди Хашдеу цілком поділяв автор першої спроби систематичного викладу філософії Сковороди професор Харківського університету Федір Зеленогорський, який зокрема зазначав: «Ми ставимо Сковороду в залежність від давньокласичної

філософії тоді, коли йдеться про його філософію в достотному сенсі слова» [31, 205].

Отож, публікації Хашдеу з одного боку поставили вивчення філософських поглядів Сковороди «на тривку наукову онову» [26, 99], а з іншого – стали джерелом різноманітних міфів про нього. Найпопулярніший із них міф про «народність» Сковороди перетворився на усталений сюжет сквородіани XIX – XX ст.

Створений Хашдеу міф про Сковороду як про «оригінального руського мисленника» й «Сократа на Русі» був підхоплений В. Ерном і завдяки його працям був втіленим в російській історико-філософській традиції XX ст.

Критично до розвідки А. Хашдеу «Григорій Варсава Сковорода» поставився харківський вчений Дмитро Багалій. Завваживши, що, звісно ж, вона заслуговує на «пильну увагу та серйозний розгляд» [12, 17], у ній є раціональне зерно, зокрема, що стосується сократизму Сковороди [12, 25], науковець застерігав, що матеріали, якими послуговується Хашдеу, є дещо непевними, а тому вимагають ретельної перевірки.

Варто зазначити, що саме Д. Багалій «найперше явив Сковороду світові», відкрив його для науки та протягом кількох десятиліть сприяв зростанню інтересу до предметного вивчення не лише життя, але, що є найголовнішим, також творчого доробку мисленника» [14, 65]. І дійсно, його наукова розвідка «Український мандрований філософ Гр. Сав. Сковорода» [див.: 13] свого часу справедливо отримала Вищу премію Всеукраїнського комітету сприяння вченим, і мала присутній вплив не лише на думки харківських дослідників, але й формувала світоглядні позиції щодо вивчення творчості Сковороди української наукової діаспори, зокрема Д. Чижевського [67, 327 – 328].

Монографія Д. Багалія «Український мандрований філософ Гр. Сав. Сковорода» і самими автором поціновувалася як найкраща серед власних наукових розвідок [див.: 40, 87], і Віктором Петровим була названа «енциклопедією сквородинознавства» [84, 30]. Вона вивершила серйозні сквородинознавчі студії таких поважних літературознавців як Ф. Зеленогорський [див.: 31; 87], А. Лебедев[див.: 48; 88], М. Стеллецький

[див.: 102 – 103], С. Русова [див.: 90 – 92.], М. Петров [див.: 84 – 86], М. Сумцов [див.: 108 – 113], А. Музичка [див.: 71], С. Дложевський [див.: 25], В. Ерн [див.: 166 – 168] та ін. «На тлі розмаїття досліджень над Сковородою остання Багалієва праця має цілком відмінний від інших характер, хоча де в чому перетинається зі студією В. Ерна «Григорій Савович Сковорода. Жизнь и учение» (1912)» [14, 67]. Схожість позицій Ерна й Багалія стосується передусім їхніх поглядів на неподільність життя та філософії українського мисленника. Попри високе поцінування дослідження В. Ерна, перше слово в науковому дискурсі творчого доробку Сковороди все ж таки належить харківському вченому.

До сквородинознавчої праці спонукала дослідника, за його власними зізнаннями [див.: 11, 92], сота річниця від дня смерті філософа, в межах святкування якої було видане зібрання творів Сковороди за його редакцією та за ініціативою і підтримкою Харківського історико-філологічного товариства. До появи у 1973 році академічного двотомника Сковороди [див.: 97 – 98] зібрання його творів, видане Д. Багалієм, залишалося найповажнішим. Монографія Д. Багалія вивершувалася найдосконалішим на той час бібліографічним покажчиком, у якому відображався посиленний інтерес науковців до творчості Сковороди на середину 20-х років ХХ ст. Науковець здійснив порівняльний аналіз уже існуючих на той час розвідок про Сковороду, визначив місце мисленника в українській літературі й філософії, обумовив доречність розмежування творчого доробку письменника на праці літературного та філософського, чи радше філософсько-теологічного характеру [див.: 13, 243 – 244], хоча й наголошував на суто формальній відмінності між літературними й філософськими творами Сковороди.

Літературними творами дослідник назвав збірки «Сад божественных пѣсней» та «Басни Харьковскія». Чималий корпус оригінальних прозових творів Сковороди, його переклади трактатів Плутарха й Цицерона Д. Багалій визначив як філософські твори. До балансуючих на межі літературних та філософських писань науковець зарахував такі твори Сковороди як «Брань аристратиґа Михайла со Сатаною...», «Пря бѣсу

со Варсавою», «Благодарный Еродій», «Убогий Жайворонок». Поза увагою літературознавця залишилася лише епістолярна спадщина Г. Сковороди.

Загалом світогляд Сковороди, за Багалієм, має цілком самобутній характер попри те, що засновувався на античній філософії та українській бароковій традиції. Оригінальність поглядів Сковороди полягає у вдалому синтезуванні розуму й віри як засобу самопізнання, яке веде до богопізнання і виступає корелятом осягнення «макрокосму». Засновувався такий синтез на підґрунті алегоричного способу тлумачення Біблії, що й стало основним питанням життя філософа [див.: 12, XL].

Дещо по-іншому розв'язує проблему поєднання розуму та віри у філософській системі Сковороди Микола Сумцов. Якщо Д. Багалій править про поступове звільнення розуму від віри у поглядах письменника, то М. Сумцов «виводить із їхньої неузгодженості Сковородину «скуку-тоску» [14, 72]. Неможливість цілковитого узгодження віри й розуму спричинила, на думку науковця, скептичне ставлення Сковороди до біблійних чудес і викликала потребу тотальної алегорези Біблії в екзегезі мисленника.

Інтерпретація Біблії у творчості Сковороди, за Сумцовим, є ще й домінантною точкою його філософії. Таку пуанту світоглядної моделі Сковороди, а також роль схоластичної традиції у його писаннях Сумцов називав «шкідливою і помилковою» [109, 71 – 72].

Вказував дослідник і на неабияку роль масонських ідей та релігійного містицизму в творчості Сковороди, що дало поштовх до наукової творчості в галузі скворородинознавства багатьом дослідникам [див.: 27; 41 – 44; 116].

Разом з тим він полемізував із В. Ерном, який переконував, що захоплення Сковороди схоластиком знизило художній рівень «Басней Харьковских» [див.: 166, 65 – 66], та Ф. Кудринським, який не визнавав за збіркою «Сад божественных пѣсней» «жодної краплини поетичності» [42, 266], щодо високої художньої вартості байок і поезій автора. Сумцов поціновує творчість Сковороди як «найвище з'явище» української філософії, як «останню розкішну квітку старого життя, світогляду

українського народу, його старого письменства, колишньої моголянської школи» [109, 62].

У широкому колі наукових зацікавлень Сумцова творчість Сковороди відіграла присутню роль. Зокрема харківський вчений досліджував особливості його наукових поглядів, неординарність мови творів та вплив на них фольклору тощо навіть у студіях, присвячених іншим науковим проблемам [див.: 110; 111; 114]. А розвідку Сумцова «Сковорода і Ерн», яка увійшла до «Начерків історії української філософії», В. Горський назвав своєрідним «індикатором ступеня популярності й характеру розуміння» [22, 164] вчення Сковороди.

Ставши надзвичайно важливим складником культури українського національного Відродження початку ХХ століття, харківське сквородинознавство, особливо після припинення діяльності історико-філологічного товариства, яке за роки своєї діяльності всіляко спонукало розвиток сквородіани, зазнало у своєму розвитку певного спаду.

Ідеї Сковороди знову почали привертати увагу вчених десь у 1950–80-х рр. Очевидно це було пов'язано із закоріненням у сквородинському «філософсько-антропологічному світовідчужанні» [45, 37] руху «шістдесятників».

«Під ту пору українські вчені, здебільшого всупереч панівним ідеологічним настановам, зробили важливий внесок у справу вивчення життя та творчості Сковороди. Досить пригадати бодай вартісні публікації Олександра Білецького, Вілена Горського, Бориса Деркача, Івана Іваня, Марії Кашуби, Наталії Корж, Сергія Кримського, Леоніда Махновця, Олексі Мишанича, Анастасії Ніженець, Валерії Нічик, Павла Охріменка, Івана Пільгука, Павла Попова, Мирослава Поповича, Сави Чавдарова, Володимира Шинкарука, Валерія Шевчука, Василя Яременка та багатьох інших» [142, 18].

Серед вартісних здобутків тогочасної академічної сквородіани варто назвати і розвідку харківської вченої А. Ніженець «На зламі двох світів. Розвідка про Г. С. Сковороду і Харківський колегіум» [див.: 76], яка складається із двох тематичних розділів «У пошуках істини» та «Сковорода і Харківський колегіум». Перша частина розвідки присвячена вивченню

філософської системи мислителя, яка, на думку дослідниці, ґрунтувалася на ідеях античної філософії, й разом з тим зако-рінювалася у вітчизняній бароковій традиції. У другій частині розвідки на основі багаторічних ґрунтовних вивчень архівних матеріалів А. Ніженець відтворила колоритну картину умов педагогічної діяльності Сковороди у Харківському колегіумі, уточнила місце його перебування після звільнення з Харківського колегіуму з 1764 до 1768 року.

Окрім згаданої монографії, науковий доробок А. Ніженець нараховував низку інших розвідок [див.: 72 – 75; 77 – 80], в яких висвітлювався зв'язок українського філософа з різними культурами, аналізувалися ідейні засади, риторичні прийоми та жанрова природа його писань. Серед питань, які були предметом дослідження вченої, варто пригадати такі, як життєвий шлях Сковороди, його діяльність у Переяславському колегіумі, поетична та байкарська творчість, послідовники видатного мислителя.

Окрім науково-теоретичної роботи А. Ніженець була ініціатором різноманітних практичних заходів, пов'язаних із вшануванням і увічненням пам'яті Г. С. Сковороди в місцях його перебування на Харківщині. Вона була організатором республіканських Сковородинівських конференцій, фольклорних експедицій у Харкові, Сковородинівці, Бабаях, Великому Бурлуці, тощо. Взяла на себе турботи по упорядкуванню меморіальної кімнати, а згодом і музею у селі Сковородинівка. Завдяки її зусиллям у Бабаївському лісові упорядкована сквородинська криниця, а також будинок в Бабаях, де певний час жив письменник і де написав збірку «Басни Харьковские», біля туристичної бази, на гранітній брилі викарбувані слова: «Бабаївські ліси були улюбленим місцем філософських роздумів українського мислителя, письменника-демократа XVIII століття Григорія Савича Сковороди».

Небачено доти зріс інтерес як вітчизняних, так і закордонних вчених до сквородинських студій від початку 1990-х років, за часів незалежності України, що пояснюється, очевидно, зростанням загального зацікавлення українською культурою, домінуючою точкою якої було, є і буде залишатися вчення Г. Сковороди.

Інтенсифікується в цей час і робота харківської сковородинознавчої школи. Окрім загальноукраїнських передумов, пов'язаних із зміною після здобуття незалежності статусу української культури, пошкваленню наукової роботи в Харкові сприяло відновлення у 1991 році діяльності Харківського історико-філологічного товариства.

Фундатором сковородинської теми в сучасному харківському науковому осередку є Леонід Ушкалов – активний учасник товариства, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди.

Сковородинську тему він почав активно студіювати в аспірантурі при Інституті літератури ім. Тараса Шевченка НАН України та в докторантурі при кафедрі української літератури Харківського національного педагогічного університету.

У 1989 році в Інституті літератури ім. Тараса Шевченка НАН України Л. Ушкалов захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за сковородинознавчою темою: «Творчість Григорія Сковороди і антична культура». У цьому ж таки Інституті 1996 року захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук за темою, тісно пов'язаною із творчістю Г. Сковороди: «Література українського бароко в її зв'язках із філософією».

Леонід Ушкалов є автором численних історико-літературних та історико-філософських праць, присвячених життю і творчості Сковороди, які були надруковані українською, англійською, німецькою, польською та російською мовами [див.: 117 – 160].

Вагомим внеском в українське сковородинознавство є сім книжок автора, а саме: «Нариси з філософії Григорія Сковороди» (Харків: Основа, 1993. – 152 с.), «Григорій Сковорода і антична культура» (Харків: Знання, 1997. – 180 с.), «Українське барокове богомислення. Сім етюдів про Григорія Сковороду» (Харків: Акта, 2001. – 221 с.), «Два століття сковородіани: бібліографічний довідник» (Харків: Акта, 2002. – 528 с.), «Григорій Сковорода: семінарій. – Харків: Майдан, 2004. – 876 с.), «Сковорода та інші. Причинки до історії української літератури»

(Київ: Факт, 2007. – 552 с.), «Григорій Сковорода» (Харків: Фоліо, 2009. – 123 с.).

Уже перша монографія аспіранта Л. Ушкалова «Нариси з філософії Григорія Сковороди», написана у співавторстві з тодішнім студентом V курсу, а нині знаним московським професором О. Марченком, засвідчила входження в науковий світ серйозного, здатного до висувань глибоких аргументованих висновків, інтелектуаліста. Дослідження присвячувалося засновковим моментам ейдології Григорія Сковороди, різні моделі якої всотували в себе поступ європейської філософської традиції від античності до бароко.

У монографії «Григорій Сковорода і антична культура» автором здійснена екстраполяція позірної зрозумілості псалми Г. Сковороди «Всякому городу нрав и права» на всю культурну сферу. Літературний твір письменника розглядається науковцем як своєрідний «образ» безконечності духовної культури людства. Розгортання даного твору в хронотопі європейської духовної традиції змусило автора винести його аналіз за межі суто літературного ряду і довести, що «перебуваючи по той бік поетичної сфери, філософські універсалії є складниками певних ідеологічних побудов, по цей бік – вони часто переходять у власне інобуття, структуруючи поетичний текст» [121, 4].

У розвідці «Українське барокове богомислення. Сім етюдів про Григорія Сковороду» Л. Ушкалов розглядає методу Григорія Сковороди сходження до Бога «ліствицею» творива у контексті українського «богомислення» XVII–XVIII ст. як найвищий злет української духовної традиції доби пізнього бароко. Дослідник наголошує, що богомисленнева синтеза філософії, теології та містики є прикметною ознакою творчості останнього письменника епохи українського бароко – Григорія Сковороди.

На думку науковця, «богомислення» Сковороди структурується архетипними образами сновидінь, характерними для бароко, як однієї із форм таємничої подобизни життя, «трихотомією» Господнього страху, всезагальною «фігуратистською» ноєматичною настановою в галузі біблійної герменевтики, ідеєю самопізнання в руслі Божого промислу, світом образів-ідей

та риторичною «матерією», в основі якої виражальні засоби українського літературного бароко.

На неординарність побудови наукової монографії вказує наявність авторських образних поезій перед кожним розділом книжки.

І структура монографії, і її високий науковий стиль, і широка термінологічна база, якою оперує дослідник, і висновки, до яких апелює автор, свідчать про те, що Л. Ушкалов долучився до творення глибоко інтелектуальної елітарної науки в Україні.

У 2007 році в серії «Висока полиця» київським видавництвом «Факт» було видано книгу Л. Ушкалова «Сковорода та інші. Причинки до історії української літератури», до якої увійшли двадцять статей, есеїв та рецензій, присвяченим українській літературній традиції від давнини до сучасності. Книга свідчить про розширення літературознавчих горизонтів Л. Ушкалова, оскільки автор торкається проблеми творчості не лише представників української давньої літератури, в авангарді яких Григорій Сковорода, а й порушує питання, пов'язані з творчістю Тараса Шевченка, Івана Франка, Дмитра Чижевського, Юрія Шевельова, Оксани Забужко та інших.

Дуже важливу роботу для подальшого розвитку світової сквородіани виконав Л. Ушкалов, уклавши бібліографічний довідник двохсотлітнього сквородинознавства [див.: 23], в якому брали участь науковці з України, Австрії, Італії, Канади, Молдови, Польщі, Росії, Румунії та США, та тематичний семінарій [див.: 123] на більш, ніж три сотні тем, за кожною з яких можна писати наукові розвідки про Сковороду різного формату від реферату до дисертації.

Бібліографічний довідник «Два століття сквородіани» зафіксував найповажніші видання творів Сковороди та численні праці про українського філософа в світовому літературознавстві упродовж XIX – XX століть. Книга структурована покажчиком авторів та предметним покажчиком, що набагато спрощує пошуки потрібного джерела. Укладач використав «літописну» манеру укладання бібліографічного довідника, чим обумовив прозорість її композиції та зручність у користуванні. Хронологічний принцип шиккування студій у довіднику якнайкраще

ілюструє амплітуду коливань розвитку української сквородіани. Є очевидним справжній «сквородинський бум» на початку ХХ ст., під добу «українського Ренесансу» та у кінці ХХ – на початку ХХІ століть, в часи незалежності України. Спостерігається також помітний спад у розвитку українського сквородинознавства в 1930 – 1950 роках, коли українська інтелектуальна еліта зазнала жорстокого нищення з боку більшовицького терору.

Загалом, вихід бібліографічного довідника сприяє поживленню та поглибленню сквородинознавчих студій.

Перспективи розвитку української сквородіани Л. Ушкалов окреслив у посібнику «Григорій Сковорода: семінарій». Автор подав бібліографічну інформацію щодо найрізноманітніших питань, пов'язаних із життям та творчістю Григорія Сковороди.

Серед тем, які потребують наукового вирішення літературознавець називає з'ясування теологічних поглядів Сковороди, сквородинську христологію, еклезіологію, біблійну герменевтику. Попри існуючі вже лінгвістичні розвідки Петра Бузика, Веслава Вітовського, Федота Жилка, Михайла Жовтобрюха, Миколи Наконечного, Олекси Синявського, Василя Чапленка, Юрія Шевельова пильної уваги, на думку Л. Ушкалова, потребує велике коло питань, пов'язане з мовою Сковороди.

Одним із магістральних напрямків академічної сквородіани науковець вважає з'ясування питомих джерел сквородинської поезії, філософії та богослов'я.

Вагомим є питання, за Л. Ушкаловим, впливу Сковороди на подальшу українську культуру та філософію, а також проблема його зв'язку з центрально – та західноєвропейською літературною і філософською традиціями ХVІІ – ХVІІІ століть.

Очікує свого вирішення і предметне вивчення сквородинських універсалій, таких як натура, сродність, тип, архетип, антитип тощо.

Бібліографічно-методичне забезпечення перспективних студійних тем покликаний здійснити аналізований нами довідник-семінарій.

З-під пера науковця як українською, так і російською мовами вийшла монографія «Григорій Сковорода», яка є науково-

популярним начерком життя та творчості українського філософа, розрахована уже не лише на фахово підготовлену аудиторію, а на широкий загал реципієнтів.

Крім того, чимало питань, пов'язаних з творчістю Сквороди проф. Ушкалов розглянув у інших своїх книжках: «Світ українського бароко: філологічні етюди» (Харків: Око, 1994. – 112 с.), «3 історії української літератури XVII–XVIII століть» (Харків: Акта, 1999. – 216 с.), «Есеї про українське бароко». – Київ: Факт; Наш час, 2006. – 283 с.), «На риштованнях історії української літератури»: дещо про рецепцію нашої класики» (Львів: Центр гуманітарних досліджень; Київ: Смолоскип, 2007. – 56 с.).

«Світ українського бароко: філологічні етюди» присвячено ейдології та риториці української барокової літератури, зокрема, її засновковим універсаліям, як-от «наслідування природи», «образ», «текст», «концепт», «золота середина», «передання наук» тощо. Серед імен, пов'язаних з феноменом українського літературного бароко автор згадує і Григорія Сквороду.

Роздуми українських інтелектуалістів XVII – XVIII століть, серед яких поважне місце посідає Григорій Скворода, над сенсом власного життя та долею Вітчизни, їхні душевні порухи й естетичні уподобання склали «мисленевий» сюжет книги Л. Ушкалова «3 історії української літератури XVII–XVIII століть».

Певним узагальненням раніше виданих праць Л. Ушкалова є його книга «Есеї про українське бароко». Роздумуючи про українське бароко, про його ество, місце та роль в історії нашої літератури від давнини до сьогодні автор спирається і на вчення Григорія Сквороди.

Рясна плідність і при тому високий рівень інтелектуальних надбань професора Леоніда Ушкалова зробили відповідний резонанс в світовому літературознавстві. Схвальні відгуки та рецензії на його праці, присвячені Сквороді, виходили не тільки в Україні, але й у Німеччині, Польщі, Росії, Румунії, США [див.: 6 – 9; 15 – 17; 32 – 33; 35; 46; 64; 66; 68; 70; 94; 101; 106 – 108; 115; 170; 172; 173; 178].

За книгу «Українське барокове богомислення. Сім етюдів про Григорія Сквороду» проф. Ушкалов став першим лауреатом

харківської муніципальної премії ім. Г. Сковороди (2002), бібліографічний довідник «Два століття сквородіани» посів перше місце на Львівському міжнародному форумі видавців 2002 року в номінації «Словники та довідники» й отримав спеціальну відзнаку Української бібліотечної асоціації, а 2007 року проф. Ушкалов став лауреатом Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Григорія Сковороди.

Проф. Леонід Ушкалов чимало робить і в справі популяризації творчості Сковороди. Зокрема, він був упорядником, редактором, автором передмови та приміток до антології «Барокова поезія Слобожанщини» (Харків: Акта, 2002. – 521 с.), де опубліковано весь корпус поезій Сковороди, автором книжкових проєктів «Григорій Сковорода. Сад божественних пісень» (Підготовка тексту, передмова та коментарі Леоніда Ушкалова. – Харків: Майдан, 2002. – 127 с.), «Григорій Сковорода. Вибрані твори в українських перекладах» (Упорядкування текстів, передмова та примітки Л. Ушкалова. – Харків: Ранок, 2003. – 144 с.), «Дмитро Чижевський. Філософія Г. С. Сковороди» (Підготовка тексту й передне слово проф. Леоніда Ушкалова. – Харків: Прапор, 2004. – 272 с.), «Григорій Сковорода» (Харків: Фоліо, 2009. – 123 с. – сер. «Знамениті українці») та інших. А ще проф. Ушкалов був науковим консультантом Національного літературно-меморіального музею Сковороди в Сковородинівці, виступає з доповідями про творчість Сковороди на багатьох престижних наукових імпрезах (скажімо, на Третньому конгресі Міжнародної асоціації українців 1996 року він керував роботою Сковородинської секції, а на міжнародних конгресах Американської Ради Наукових товариств 2005 та 2007 років виголошував доповіді «Про стан та перспективи студій над Сковородою» й «Текстологічні питання, пов'язані з підготовкою нового академічного видання творів Сковороди»).

Вершиною харківської сквородіани стала робота проф. Леоніда Ушкалова над підготовкою повного академічного видання творів Сковороди (Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів / За редакцією проф. Леоніда Ушкалова. – Харків–Едмонтон–Торонто: Майдан; Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2011. – 1400 с.), в укладанні якої

взяли участь декілька установ, зокрема Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка Національної академії наук України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди Національної академії наук України, Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди, Національний літературно-меморіальний музей Г. Сковороди в Сковородинівці та Університет Альберти (Канада). До речі, професори Університету Альберти Наталія Пилип'юк та Олег Ільницький підготували до цього видання фундаментальну електронну конкорданцію.

У 2010 році повна академічна збірка творів Григорія Сковороди була надрукована в харківському видавництві «Майдан». Вона відразу стала лауреатом XVI форуму видавців у Львові, а у Всеукраїнському рейтингу «Книжка року» здобула перше місце в номінації «Хрестоматія» й виграла гран-прі, у 2011 році вийшла другим накладом, її автору Президією НАН України була вручена премія ім. І. Я. Франка.

Книгу Леоніда Ушкалова «Сковорода, Шевченко, фемінізм...: статті 2010–2013 років» (Харків: Майдан, 2014. – 312 с.) структурували півтора десятки написаних упродовж 2010–2013 років статей, у яких розглядається низка історико-літературних, філософських, богословських та культурологічних питань, пов'язаних передовсім із творчістю Григорія Сковороди (1722–1794) й Тараса Шевченка (1814–1861). Крім того, автор проаналізував проблематику українського фемінізму XIX століття, розглядав окремі явища української літератури часів реформації, бароко й 1920-х років.

У книзі «Ловитва невловного птаха: життя Григорія Сковороди» (Київ: Дух і Літера, 2017. – 368 с.) Леонід Ушкалов подав біографію українського письменника, філософа, богослова Григорія Сковороди. Утім, це дослідження стало не лише життєписом видатної людини на основі багатого джерельного матеріалу, а ще й відтворенням яскравого образу України XVIII століття. Життя Сковороди змальовано в одинадцяти розділах книги й обрамлено двома окремими сюжетами – *Prelude* та *Finale*, що покликані надати біографії Сковороди якомога більшої глибини, а також показати його першорядну роль в українській духовній традиції.

Завершує сквородіану Л. Ушкалова книга «Сковорода від А до Я» (Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. – 72 с.), яка, на жаль, не встигла вийти за життя видатного літературознавця і була видана «Видавництвом Старого Лева» нещодавно, уже після його смерті. Завдяки старанням автора ця книга зробила приступними до сприйняття й розуміння складних алегоричних та символічних інтегралів творчості українського барокового митця не лише дорослими, а й дітьми. Взірцеві гасла творчості Г.Сковороди, розтлумачені Л. Ушкаловим мали на меті створити у дитячій та дорослій уяві одну-єдину цілісну картину життя, сповнену світла, радості, любові, віри й надії та відкритості до світу.

До вивчення творчості Г. Сковороди Леонід Ушкалов активно залучав молодих харківських вчених. Він був керівником сквородинознавчої лабораторії, заснованої ним при Харківському національному педагогічному університеті ім. Г. С. Сковороди. Окрім численних розвідок, уже нами згаданих, самого професора, відповідно до планів і наукових програм цієї лабораторії під керівництвом Л.Ушкалова Наталією Бордуковою було захищено кандидатську дисертацію на тему «Літературна творчість Григорія Сковороди в українській та світовій гуманістиці ХХ століття».

Дисертаційне дослідження присвячувалося історіографічним проблемам сквородинівської літературної творчості. У ньому здійснено спробу описати й зінтерпретувати наявні в науці ХХ ст. різноманітні підходи до джерел поетичних та прозових писань нашого мисленника, до їхніх чільних ідейних засад, як-то концепція «трьох світів – двох натур», вчення про сродність, самопізнання, щастя, «філософію серця», та риторики, а також до жанрової природи його віршів, байок, діалогів, трактатів, перекладів і листів. На підставі аналізу сквородинознавчих праць українською та іноземними мовами в дисертації окреслено нові напрямки та шляхи подальшого студіювання письменницького доробку Г. Сковороди.

У межах програм сквородинознавчої лабораторії, під керівництвом Л. Ушкалова захистила кандидатську дисертацію на тему: «Біблійна герменевтика в українській бароковій

прозі», один із розділів якої називався «Усезагальна алегореза біблійних текстів на терені учительних жанрів української прози часів бароко: Григорій Сковорода», і авторка цих писаних рядків. Окрім того, її перу також належить монографія «Біблійна герменевтика в давній українській літературі, яка була захищена як докторська дисертація в листопаді 2018 року, і низка статей [див.: 1 – 5; 49 – 62; 176], присвячених різноманітним питанням, пов'язаним із проблемою біблійної герменевтики Григорія Сковороди.

Вихованці Леоніда Ушкалова й нині продовжують поглиблене вивчення творчості Г. Сковороди та її впливу на культурне життя світу. На кафедрі української і зарубіжної літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова ХНПУ ім. Г. Сковороди під керівництвом професора підготовлена до захисту дисертація Олени Рибки «Григорій Сковорода у творчості українських письменників-шістдесятників».

З огляду на те, що вплив Харківської сковородинознавчої школи на розвиток світової сковородіани досить вагома, а кількість її членів настільки широка, що передбачає розвідку набагато більшого формату, ми зупинилися лише на окремих постатях, застосувавши «літописний принцип» висвітлення наукового матеріалу. Ба, навіть оглядовий ракурс нашого дослідження засвідчує присутній та вельми достойний внесок харківських вчених у справу вивчення життя і творчості Григорія Сковороди.

Поза сумнівом, роль професора Леоніда Ушкалова в Харківській сковородинознавчій школі, а також у світовій сковородіані не можна недооцінювати. Кількість опрацьованих професором Л.Ушкаловим сковородинознавчих тем настільки широка й різноманітна, що передбачає необхідність створення розвідки і, більш за все, не однієї, великого формату.

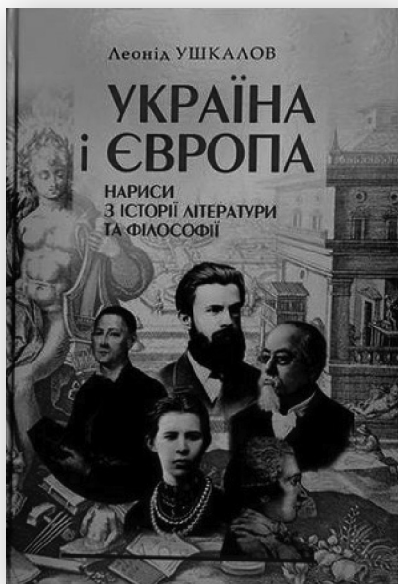
Ми зупинилися лише на окремих дослідженнях видатного філолога, застосувавши «літописний принцип» висвітлення наукового матеріалу. Ба, навіть оглядовий ракурс нашого дослідження засвідчує присутній та вельми достойний внесок харківського вченого Леоніда Ушкалова у справу вивчення життя і творчості Григорія Сковороди.

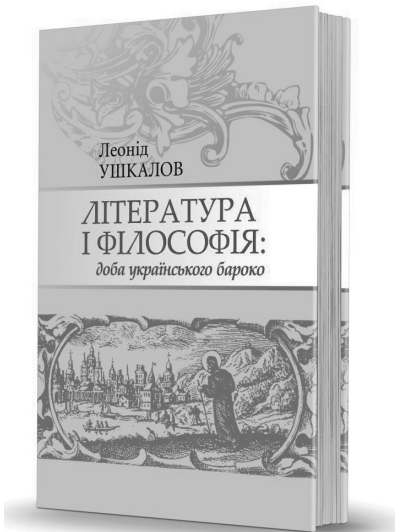
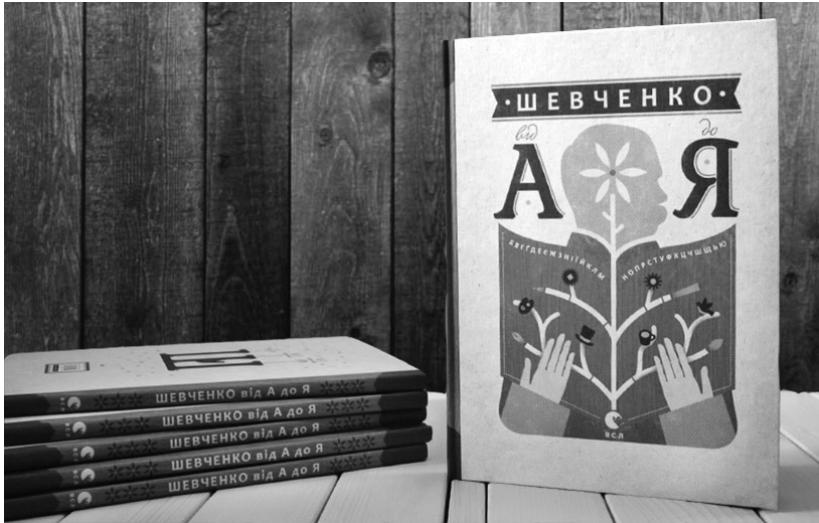
Професор Ушкалов чітко окреслив тематику студій і зробив вагомий внесок у дослідження таких комплексних проблем творчості Г.Сковороди, як джерельне підґрунтя його писань; жанрове розмаїття й особливості версифікації його поезій; жанр байки, як «самостійний літературний жанр філософського гатунку» [96, 18]; притча як «своєрідне поєднання байки та філософського діалогу» [96, 19]; яскрава міфологічна й біблійна образність та оригінальна будова трактатів; розгортання в пишних барокових формах, образах «з Біблії, грецької міфології, емблематики тощо» [96, 21] та в річищі християнського неоплатонізму філософсько-богословських думок в «сократівських» діалогах богослова; антропологічна парадигма онтології, естетики, гносеології в межах ідеї «двох природ» [96, 27]; розгортання ідеї «пізнай себе» в перспективі «сродності» в площині узгодження людської волі із Божим промыслом; сквородинська філософія серця; радикалізм рис орігенівського апокатастазису в євдемонізмі світобачення філософа; сквородинівській «парадокс нерівної рівності» [96, 28]; ідея «обоження» людини; сквородинівській «метафізичний Ерос (Amor divinus)» [96, 32] у формі «любові до Біблії» [96, 28], сквородинська біблійна ноєматика та гевристика як усеосяжна алегореза тексту Святого Письма; структура сквородинського символічного світу; творчість Сковороди в контексті української барокової традиції; вплив творів Сковороди на нову, новітню й сучасну українську літературу і величезна кількість інших питань, кожне з яких має перспективу розгортання в окремий глибинний сквородинознавчий дискурс. Загалом, Л. Ушкалов запропонував більше трьохсот тем подальших студій творчості Г. Сковороди.

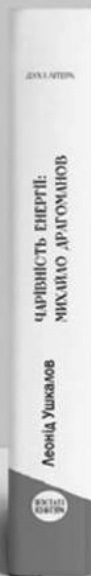
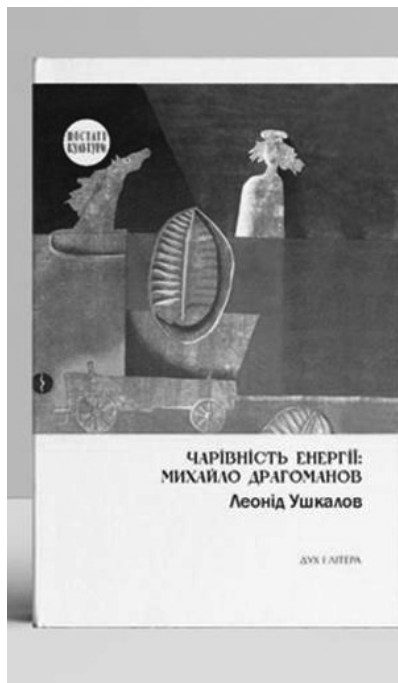
Наталія Левченко,
доктор філологічних наук,
професор кафедри української і зарубіжної
літератури та журналістики
імені професора Леоніда Ушкалова
Харківського національного педагогічного
університету ім. Г.С. Сковороди

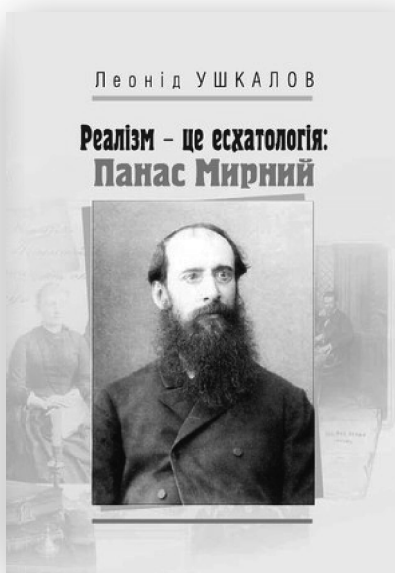
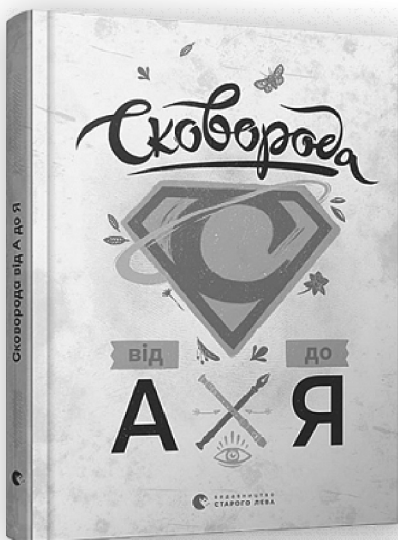
НАУКОВІ ПРАЦІ
доктора філологічних наук, професора
ЛЕОНІДА УШКАЛОВА

Окремі видання

1993

1. Нариси з філософії Григорія Сковороди. – Харків : Основа, 1993. – 152 с.

1994

2. Світ українського бароко: філологічні етюди. – Харків : Око, 1994. – 112 с.

1997

3. Григорій Сковорода і антична культура. – Харків : Знання, 1997. – 180 с.

1999

4. З історії української літератури XVII–XVIII століть. – Харків : Акта, 1999. – 216 с.

2001

5. Українське барокове богومислення. Сім етюдів про Григорія Сковороду. – Харків : Акта, 2001. – 221 с.

2006

6. Есеї про українське бароко. – Київ : Факт – Новий час, 2006. – 284 с. – (Висока полиця).

2007

7. «На риштованнях історії української літератури»: дещо про рецепцію нашої класики. – Львів : Центр гуманіт. дослідж. ; Київ : Смолоскип, 2007. – 56 с. – (Університетські діалоги).
8. Сковорода та інші: Причинки до історії української літератури. – Київ : Факт, 2007. – 552 с. – (Висока полиця).

2009

9. Григорій Сковорода . – Харків : Фоліо, 2009. – 123 с. – (Знамениті українці).
10. Григорій Сковорода : [пер. с укр.] / Л. Ушкалов. – Харків : Фоліо, 2009. – 123 с. – (Знаменитые украинцы).
11. Тарас Шевченко. – Харків : Фоліо, 2009. – 122 с. – (Знамениті українці).

2010

12. Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів / за ред. проф. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2010. – 1398 с.

2011

13. Від бароко до постмодерну: есеї. – Київ : Грані-Т, 2011. – 552 с. – (De profundis).
14. Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів / за ред. Л. Ушкалова. – Харків–Едмонтон–Торонто : Майдан ; Вид-во Канад. ін-ту укр. студій, 2011. – 1400 с.

2012

15. Григорій Квітка-Основ'яненко. – Харків : Фоліо, 2012. – 120 с. – (Знамениті українці).
16. Панас Мирний. – Харків : Фоліо, 2012. – 121 с. – (Знамениті українці).
17. Реалізм – це есхатологія: Панас Мирний. – Харків : Майдан, 2012. – 184 с.

2013

18. Григорій Сковорода. – Харків : Фоліо, 2013. – 123 с. – (Знамениті українці).

2014

19. Література і філософія: доба українського бароко. – Харків : Майдан, 2014. – 416 с.
20. Моя Шевченківська енциклопедія: із досвіду самопізнання. – Харків–Едмонтон–Торонто : Майдан ; Вид-во Канад. ін-ту укр. студій, 2014. – 602 с.

21. Сковорода, Шевченко, фемінізм...: статті 2010–2013 років. – Харків : Майдан, 2014. – 312 с.
22. Що таке українська література: есеї. – Харків : Вид. І. С. Іванченко, 2014. – 216 с.

2015

23. Григорій Сковорода. Буквар миру : кн для сімейного читання / упоряд., пер., передм. та прим. Л. Ушкалова. – Харків : Клуб сімейного читання, 2015. – 320 с.
24. Тарас Шевченко. – Харків : Фоліо, 2015. – 62 с. – (Патріотична бібліотека).
25. Що таке українська література: есеї. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2015. – 352 с.

2016

26. Україна і Європа: нариси з історії літератури та філософії. – Харків : Майдан, 2016. – 316 с.

2017

27. Ловитва невловного птаха: життя Григорія Сковороди. – Київ : Дух і Літера, 2017. – 368 с. – (Постаті культури).
28. Шевченко від А до Я : тексти. – Львів, 2017. – 74 с.

2019

29. Моя Шевченківська енциклопедія. – Київ : Дух і літера, 2019. – 560 с.
30. Сковорода від А до Я. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2019. – 72 с.
31. Чарівність енергії: Михайло Драгоманов. – Київ : Дух і літера, 2019. – 600 с.

Наукові статті

1988

1. Античність // Українська літературна енциклопедія. – Київ : Голов. ред. УРЕ ім. М. П. Бажана, 1988. – Т. 1. – С. 70–71.

1990

2. Катехизис как литературный жанр // Проблема автора и авторской позиции в литературе : сб. науч. тр. – Харьков, 1990. – С. 33–39.

1991

3. Жанровая природа диалогов Г. Сковороды в связи с «сократическими» диалогами Платона // Отечественная философская мысль XI–XVII вв. и греческая культура : сб. науч. тр. – Киев : Наук. думка, 1991. – С. 279–284.

1992

4. Едіпова історія в опрацюванні Г. С. Сковороди // Сковорода Григорій : дослідж., розвідки, матер. : зб. наук. пр. – Київ : Наук. думка, 1992. – С. 126–132.
5. Сенс «дзеркальної діалектики» самопізнання Г. Сковороди // Філософська і соціологічна думка. – 1992. – № 5. – С. 128–137.
6. Харківський педагогічний // Слово і час. – 1992. – № 10. – С. 86–88.

1993

7. Біблійна герменевтика в літературі українського бароко // Другий міжнародний конгрес українців : доп. та повідомл. Літературознавство. – Львів, 1993. – С. 69–72.

8. К эйдологии восточнославянского барокко: «безначальность истины» в украинской литературе XVII–XVIII вв. // Герменевтика древнерусской литературы. – Москва : ИМЛИ, 1993. – Сб. 6. – Ч. 1. – С. 293–321.
9. Опозиція «antiquus – modernus» на терені українського літературного бароко // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед.ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [за ред. Л. Ушкалова (голова) та ін.]. – Харків : Око, 1993. – Т. 1. – С. 93–104. – (Нова серія).

1994

10. Краківські українознавчі зошити. Т. I–II / за ред. Р. Лужного і В. Мокрого. – Краків : Швайпольт Фіоль, 1993 // Вісн. Міжнар. асоц. українців. – 1994. – № 1(8). – С. 84–86.
11. Метафізика Григорія Сковороди // Український світ. – 1994. – № 1–2. – С. 6–7 (українською, англійською та німецькою мовами).
12. Метафізика образу в літературі українського бароко // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / ред. рада : А. Івченко (голова) та ін. – Харків : Око, 1994. – Т. 2. – С. 53–60. – (Нова серія).

1995

13. Aurea libertas та liberum arbitrium в літературі українського бароко // Mediaevalia Ucrainica: ментальність та історія ідей. – Київ, 1995. – Т. 4. – С. 103–114.
14. Відчуття в перипетіях барокового міфа про людину (на матеріалі української літератури XVII–XVIII ст.) // Актуальні проблеми сучасної філології : філологічні студії. – Рівне, 1995. – Т. 2. – С. 59–73.
15. Українська духовна пісня у світлі риторичної теорії / О. Гнатюк // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / ред.: А.: Івченко (голова) [та ін.]. – Харків : Око, 1995. – Т. 5. – С. 187–192. – (Нова серія). – [Рец. на кн.]: Гнатюк О. Українська духовна барокова пісня. – Варшава ; Київ, 1994. – 188 с.
16. Українське бароко: філологічні ейдоси в рамцях «богомислія» // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / ред.: А. Івченко (голова) [та ін.]. – Харків : Око, 1995. – Т. 4. – С. 43–54. – (Нова серія).

1996

17. Дискусія: Єпископ Ігор (Ісіченко). Берестейська унія і українська література XVII століття // Берестейська унія і українська культура XVII століття : матеріали Третіх «Берестейських читань», Львів, Київ, Харків, 20–23 черв. 1995 р. – Львів : Ін-т Історії Церкви Львів. Богослов. Акад., 1996. – С. 55–57.
18. Поганська міфологія в українській літературі XVII–XVIII століть // Феномен Агатангела Кримського : матеріали ювілейної наук. конф., присвяч. 125-річчю роковинам ученого. – Харків, 1996. – С. 59–76.
19. Сковородинівський ейдос самопізнання в контексті українського літературного Бароко // Літературознавство : III Міжнародний конгрес україністів, Харків, 26–29 серп. 1996 р / упоряд. і відп. ред. О. Мишанич. – Київ : Обереги, 1996. – С. 302–308.
20. Язичницька міфологія в літературі українського бароко // Український світ. – 1996. – Ч. 4–6. – С. 60.

1997

21. Іконосфера українського бароко як міф про людське існування // Слово і час. – 1997. – Ч. 5–6. – С. 44–47.

1998

22. До питання про сквородинівську ноєматику: префігуральні терміни // Пам'яті Григорія Сковороди : матеріали наук. конф., присвяч. 275-й річниці від дня народж. укр. філософа та поета / за ред. Л. Ушкалова. – Харків, 1998. – С. 153–158.
23. Ейдос «золотої середини» на теренах українського духовного досвіду // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во. – Харків : Майдан, 1998. – Т. 6. – С. 29–38. – (Нова серія).
24. Історична доля України в інтерпретації католицьких богословів потриденської доби // Доробок М. Костомарова : матеріали ювіл. наук.-практ. міжвуз. конф., присвяч.

- 180-річчю від дня народж. М. Костомарова. – Харків, 1998. – С. 34–38.
25. Клим Ганкевич та його «Нариси слов'янської філософії» // 36. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во. – Харків : Майдан, 1998. – Т. 6. – С. 145–152. – (Нова серія).
26. Основні риси телеології тексту в літературі українського бароко // Медієвістика : зб. наук. ст. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – Одеса : Астропринт, 1998. – Вип. 1. – С. 85–92.
27. Святий Аврелій Августин та українське письменство XVII–XVIII століть // 36. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во. – Харків, 1998. – Т. 7. – С. 33–44. – (Нова серія).
28. Historyczne losy Ukrainy w interpretacji teologów katolickich okresu potrydenckiego // Polska – Ukraina. 1000 lat sąsiedztwa. T. 4. Katolickie unie kościelne w Europie Środkowej i Wschodniej – idea a rzeczywistość / pod. red. S. Stępnia. – Przemyśl, 1998. – S. 173–187.

1999

29. Бароко та творчість Шевченка // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 1999. – № 1. – С. 51–56.
30. Біблійна герменевтика Григорія Сковороди на тлі українського барокового богомислення // 36. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во. – Харків, 1999. – Т. 8. – С. 23–44. – (Нова серія).
31. До історії українського барокового «фігуратизму»: «символічний світ» Григорія Сковороди // Діалог культур. Святе Письм в українських пам'ятках. – Київ, 1999. – С. 130–142.
32. «Любов мудрості» у дзеркалі української барокової літератури // Слово і час. – 1999. – Ч. 1. – С. 50–53.
33. Облики Італії в літературі українського барокко // Міфи давні і сучасні між Італією й Україною. – Venezia, 15–17 novem. 1999. – С. 70–71.

34. Символічний сенс ковраївської візії Григорія Сковороди // Вісн. Харків. ун-ту. – Харків, 1999.– № 448. Філологія. Міф і міфопоетика у традиційних та сучасних формах культурно-мовної свідомості. – С. 100–104.
35. Сковородинівська наука про біблійні образи // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. / НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка ; ред. Л. П. Іванова. – Київ : Знання, 1999. – С. 42–53. – (Лінгвістика і літературознавство).
36. Шевченко та українське бароко // Слобожанщина. – 1999. – № 9. – С. 130–136.

2000

37. Візія української історії в католицькій релігійній публіцистиці XVII–XVIII ст. // Літературознавство : IV Міжнародний конгрес українців : доп. та повідомл., Одеса, 26–29 серп. 1999 р. – Київ : Обереги, 2000. – Кн. 1. – С. 69–75.
38. «Забілили сніги...»: образ вітчизняної культури в полемічних трактатах київських барокових богословів // Київська старовина. – 2000. – № 1(331). – С. 35–44.
39. Італійські образки в літературі українського Бароко // *Miti Antichi e Moderni tra Italia e Ucraina / A cura di Ksenija Konstantynenko, Marcella Ferraccioli e Gianfranco Girauda.* – Padova, 2000. – Vol. II. – P. 264–273.
40. Поезія Сковороди на тлі слобожанського бароко // Новий Колегіум. – 2000. – № 5. – С. 58–62.
41. Риторична «матерія» творів Сковороди на тлі українського літературного бароко // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. / [відп. ред. С. П. Денисова та ін.]. – Київ : Знання, 2000. – Вип. 5 : Лінгвістика і літературознавство. – С. 120–126.
42. Українська барокова візія страху // Медієвістика : зб. наук. ст. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – Одеса : Астропринт, 2000. – Вип. 2. – С. 61–69.
43. Феномен української полемічної літератури // Слово і час. – 2000. – № 10. – С. 16–22.

2001

44. Загальний погляд на українську перекладну поезію доби бароко // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. / [відп. ред. С. П. Денисова та ін.]. – Київ : Знання, 2001. – Вип. 6 : Лінгвістика і літературознавство. – С. 108–113.
45. Карфаген нашої «народності» має бути зруйнований: дещо про «комплекс BURNSA–JASMINA» // Слово і час. – 2001. – № 4. – С. 29–39.
46. Українська історія від Хрещення до Руїни з погляду по-тридентської еkleзіології // *Jezuicka ars historica. Prace ofiarowane księdzu profesorowi Ludwikowi Grzebieniowi SJ.* – Kraków : Wydawnictwo WAM ; Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna «IGNATIANUM», 2001. – S. 585–592.

2002

47. Александрю Хашдеу та його розвідки про Григорія Сковороду // 36. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [редкол.: Л. В. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків, 2002. – Т. 9. – С. 233–254. – (Нова серія).
48. Дещо про джерела українського Ренесансу 1920-х років (ставлення Миколи Хвильового до Шевченка) // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. / [відп. ред. В. О. Соболев та ін.]. – Київ : Знання України, 2002. – Вип. 7 : Лінгвістика і літературознавство. – С. 311–320.
49. Кілька завваг про місце та роль античної культури у творчості Григорія Сковороди // Григорій Сковорода і антична культура : тези доп. наук.-практ. конф., присвяч. 280-річчю від дня народж. Г. С. Сковороди, Харків, 19 листоп. 2002 р. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; сост. Е. І. Романова ; ред. С. М. Миценко, Л. К. Суржан. – Харків, 2002. – С. 3–5.
50. Про стан та перспективи сучасної історико-філософської сквородіяни // Філософська спадщина Г. С. Сковороди і сучасність : матеріали ІХ Харків. міжнар. Сковородинівських читань (до 280-річчя з дня народження

Г. С. Сковороди), Харків, 27–28 верес. 2002 р. – Харків : Екограф, 2002. – С. 40–49.

51. Сковородяна Дмитра Чижевського // Медієвістика : зб. наук. ст. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2002. – Вип. 3. – С. 149–165.
52. Спомин про двадцять дев'яту пісню «Саду божественних пісень» // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2002. – С. 249–266.
53. Традиції українського бароко у творчості Григорія Квітки-Основ'яненка // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [редкол.: Л. В. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків, 2002. – Т. 9. – С. 53–76. – (Нова серія).
54. Три завваги про українськість Г. Сковороди // Філософська думка. – 2002. – № 5. – С. 108–127.

2003

55. Духовна «брань» Григорія Сковороди // Сковорода Григорій: ідейна спадщина і сучасність / відп. ред. І. П. Стогній. – Київ, 2003. – С. 322–335.
56. Микола Хвильовий та українська класична література // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2003. – Т. 2. – С. 134–155.
57. Начерк харківської поезії XVII–XVIII століть // Харків – моя мала Батьківщина : навч. посіб. з народознавства / за ред. І. Ф. Прокопенка. – Харків : ОВС, 2003. – С. 414–429.
58. Триптих про українськість Сковороди // Верховина : зб. наук. пр. / редкол.: М. Жулинський (голова), І. Денисюк [та ін.]. – Дрогобич : Коло, 2003. – С. 335–350.

2004

59. На риштованнях історії української літератури // Книжковий клуб плюс. – 2004. – № 11. – С. 16–17.
60. Сковорода та Україна: варіації на тему Дмитра Чижевського // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед.

ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [редкол. Л. В. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків, 2004. – Т. 10. – С. 163–184. – (Нова серія).

2005

61. Гуманізм Тараса Шевченка // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [редкол. Л. В. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків, 2005. – Т. 11. – С. 59–84. – (Нова серія).
62. Карфаген нашої «народності» має бути зруйнований: дещо про «комплекс Burns'a – Jasmina» // Нова історія укр. літ. (теоретико-методологічні аспекти) : зб. наук. ст. / відп. ред. Л. Скупейко. – Київ : Фенікс, 2005. – С. 63–76.
63. Павло Тичина та світ українського бароко // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2005. – Т. 3. – С. 241–260.

2006

64. До питання про джерела творчості Сковороди // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2006. – Т. 4. – С. 297–312.
65. Кілька слів про іронію та апокаліпсис // Іронія : зб. ст. / Центр гуман. дослідж. Львів. нац. у-ту ім. І. Франка ; упоряд.: О. Галета, Є. Гулевич, З. Рибчинська. – Львів : Літопис ; Київ : Смолоскип, 2006. – С. 125–130.
66. Українська ідея Євгена Гребінки // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [редкол.: Л. В. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків, 2006. – Т. 12. – С. 85–112. – (Нова серія).

2007

67. Григорій Сковорода: син миру // Личности Украины. – 2008. – № 1. – С. 7–16.
68. Образ філософії в літературі українського бароко // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед

ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2007. – Т. 5. – С. 244–262.

69. Про нове академічне видання творів Григорія Сковороди // Григорій Сковорода: глобальне і національне: матеріали Всеукр. наук. конф., 19 трав. 2007 р. / редкол.: І. Я. Гришин [та ін.]. – Харків : ТО Ексклюзив, 2007. – С. 5–21.
70. Сковорода й Туптало: про одну паралель акад. Миколи Сумцова // Антипролог : зб. наук. пр. / НАН України, Ін-т літератури ім. Т. Шевченка. – Київ : Стилос, 2007. – С. 231–248.
71. Творчість Григорія Сковороди в дзеркалі статистики // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність : зб. наук. пр. / відп. ред. М. Крикун, заст. відп. ред. О. Середа. – Львів, 2006–2007. – Вип. 15. – С. 400–407.

2008

72. Григорій Сковорода: искусство «хорошего воспитания» // Духовно-нравственное воспитание. – Москва : Шк. преса, 2008. – № 4. – С. 22–28.
73. Мелетій Смотрицький: релігійна полеміка як чин себепізнання // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2008. – Т. 6. – С. 140–156.
74. Панас Мирний – філософ: до постановки питання // Київські полоністичні студії. – Київ, 2008. – Вип. 9. : Gente Ruthenus – natione Polonus. – С. 408–415.
75. Перекладна українська поезія XVII–XVIII століть як явище сакрального ряду // Sacrum і Біблія в українській літературі : зб. наук. пр. / за ред. І. Набитовича. – Lublin : Ingvarr, 2008. – С. 135–145.
76. Світ у темних кольорах: до питання про поетику Панаса Мирного // Verba Magistri: Мовознавство. Літературознавство. Журналістикознавство. Педагогіка. Методика : зб. наук. пр. / за заг. ред. В. М. Терещенка, П. Б. Ткач. – Харків, 2008. – С. 525–536.

2009

77. Національні світи слобідської літератури // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. / НАН України ; ред. В. Зарва. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – Вип. 20. – С. 87–96.
78. Счастье наивысшее. Понятие «счастье» в курсах этики профессоров Киево-Могилянской академии // Духовно-нравственное воспитание. – Москва : Шк. пресса, 2009. – № 5. – С. 22–27.
79. Чим були гроші для Григорія Сковороди? (Есей про онтологічну незакоріненість зла) // Wielkie tematy kultury w literaturach slowiańskich. – Т. VIII: Pieniadz / red. K. Chrobak, M. Filipek, M. Jakóbiec-Semkow, L. Kusiak-Skotnicka, A. Matusiak. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2009. – S. 495–502.

2010

80. «Естетика» Лібельта як дзеркало філософії Шевченка // Слово і час. – 2011. – № 3. – С. 20–32.
81. Листи до Григорія Митрофановича Верби // Г. М. Верба : біобібліогр. нарис / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди» ; уклад.: О. І. Шкира, А. М. Яковенко [та ін.] ; гол. ред. В. П. Коцур. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – С. 259–263. – (Наукова еліта Переяславщини).
82. Література галицька, слобідська та інші: принцип коекзистенції // Історії літератури : зб. ст. / Центр гуман. дослідж. Львів. нац. у-ту ім. І. Франка ; упоряд.: О. Галета, Є. Гулевич, З. Рибчинська. – Київ : Смолоскип ; Львів : Літопис, 2010 – С. 1–24.
83. Мелетій Смотрицький: релігійна полеміка як чин себепізнання // Біля джерел українського бароко : зб. наук. пр. : / за ред. Б. Криси. – Львів : Свічадо, 2010. – С. 7–23. – (Сер.: Львівська медієвістика ; вип. 3).
84. Про нове академічне видання творів Сковороди // Г. Сковорода і сучасна моральна філософія : зб. наук. пр. / наук. ред. О. М. Кривуля. – Харків ; Сковородинівка : Вид. О. О. Савчук, 2010. – С. 5–15.

85. Статистика покликань Григорія Сковороди на Біблію // *Gente ukrainus, natione ukrainus* (літературні шляхи старожитньої України) : зб. наук. пр. / Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, Центр Сковородинознав. ; [упоряд.: В. М. Подрига, М. М. Малинка ; голов. ред. В. П. Коцур]. – Київ : Євшан-зілля, 2010. – С. 517–526.
86. Тичина й Рильський – два світлі генії поезії // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2010. – Т. 7. – С. 185–205.

2011

87. Морфологія сексу в дзеркалі української барокової літератури (пролегомени) // *Wielkie tematy kultury w literaturach słowiańskich*. – Т. 9. : Ciało / red. A. Matusiak, I. Gwóźdź-Szewchenko, M. Koch, E. Komisaruk, J. Rysicz, A. Ursulenko. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2011. – S. 509–524.
88. Сковорода і святоотцівська традиція // Переяславські сквородинівські студії : зб. наук. пр. / за заг. ред. М. П. Корпанюка. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. 1. – С. 150–160.
89. Стефан Зизаній в інтерпретації українських, польських та російських богословів старої доби // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2011. – Т. 9. – С. 137–159.
90. Українська філологічна думка XVII–XVIII століть як *ancilla theologiae* // Незгасимий словосвіт : зб. наук. пр. / уклад.: М. Філон, Т. Ларіна. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – С. 60–71.
91. Філософія свободи Сковороди на тлі українського бароко // Проблема існування у логіці і метафізиці : матеріали XIX Харків. міжнар. Сковородинівських читань, Харків, 24–25 верес. 2011 р. – Харків ; Сковородинівка : Вид. О. О. Савчук, 2012. – С. 118–128.

2012

92. Григорій Сковорода. Тарас Шевченко // Г. Сковорода. Т. Шевченко. І. Франко. Л. Українка. – Харків : Фоліо, 2012. – С. 3–230. – (Знамениті українці).
93. Для кого писали наші класики? Українська література та її читач // Україна молода. – 2012. – 3 квіт.
94. Любов до небожкряба. Про комедію, яка ніколи не йшла на сцені // Україна молода. – 2012. – 19 черв.
95. Образ сліз у творчості Тараса Шевченка // Дивослово. – 2012. – № 3. – С. 2–7.
96. «Пізнай себе». Українська ідея Григорія Сковороди // Український тиждень. – 2012. – № 50(267). – С. 52–54.
97. «Пристрасть хтивого бароко» // Простори. – 2012. – № 5. – С. 178–183.
98. Сковорода і Біблія // Studien zu Sprache, Literatur und Kultur bei den Slaven. Gedenkschrift für George Y. Shevelov aus Anlass seines 100. Geburtstages und 10. Todestages. – München ; Berlin : Verlag Otto Sanger, 2012. – S. 385–407.
99. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Співець людського щастя: Шевченко contra Шатобріан // Україна молода. – 2012. – 7 берез.
100. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Щоб душа стала світлішою // Україна молода. – 2012. – 7 берез.
101. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Далеке близьке: Сковорода й Нансен // Україна молода. – 2012. – 22 берез.
102. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Для кого писали наші класики? Українська література та її читач // Україна молода. – 2012. – 3 квіт.
103. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Інопланетяни. Балада про вулицю Сумську // Україна молода. – 2012. – 19 квіт.
104. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Література й політика. Звідки беруться вірші // Україна молода. – 2012. – 5 трав.
105. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: На пам'ять про 12 травня 1933 року. Там, де кінчається українська література // Україна молода. – 2012. – 15 трав.

106. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Література non fiction. Продовження спогадів Юрія Шевельова // Україна молода. – 2012. – 29 трав.
107. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Оле-оле-оле-оле! Література і футбол // Україна молода. – 2012. – 6 черв.
108. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Любов до небошкряба. Про комедію, яка ніколи не йшла на сцені // Україна молода. – 2012. – 19 черв.
109. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: In vino veritas. Що пили українські поети? // Україна молода. – 2012. – 10 лип.
110. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: чого нам бути печальними? Особливості національного сміху // Україна молода. – 2012. – 31 лип.
111. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Ходить Фауст по Європі...»: українська література й чорт // Україна молода. – 2012. – 14 серп.
112. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Жага «солодкого неробства». Трактат про помилки та інше // Україна молода. – 2012. – 3 серп.
113. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Партр цілими днями сидить у маленькій кав'ярні». До історії українського екзистенціалізму // Україна молода. – 2012. – 12 верес.
114. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Чи ви, люди, подуріли, чи що вам таке?» Вибори в дзеркалі української класики // Україна молода. – 2012. – 25 верес.
115. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Не завидуй багатому...» Про гроші, піратів та українську класику // Україна молода. – 2012. – 9 жовт.
116. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Ще як були ми козаками...» Тема свободи в українській традиції // Україна молода. – 2012. – 23 жовт.
117. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Все має міру якусь...» «Золота середина» по-українськи // Україна молода. – 2012. – 6 листоп.
118. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Яблуко на долоні. Пам'яті Олександра Довженка // Україна молода. – 2012. – 20 листоп.

119. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Вся влада – квітам!» До ювілею Григорія Сковороди // Україна молода. – 2012. – 30 листоп.
120. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Кохайтесь, чорнобриві...» Новорічна фантазія про любов // Україна молода. – 2012. – 18 груд.
121. «Філософія серця» Тараса Шевченка // Слово і час. – 2012. – № 9. – С. 17–28.
122. Харківщина. Нова Америка // Соломонова Червона Зірка. Про 25 регіонів України / упоряд. Л. Белей. – Київ : Темпора, 2012. – С. 31–50.

2013

123. Адам у райському саду. Есей про самотність // Україна молода. – 2013. – 3 груд.
124. Барокові обличчя Києва // Київ і слов'янські літератури : зб. / упоряд. Д. Айдачич (Київ и словенске књижевности : зб. / уред. Д. Ајдачић). – Київ : Темпора ; Београд : SlovoSlavia, 2013. – С. 159–176. – (Торолі).
125. Війна України з Україною: урок полемічної літератури // Україна молода. – 2013. – 19 листоп.
126. Григорій + Анна: історія про вічну любов // Україна молода. – 2013. – 7 серп.
127. “Дороги моїх днів”. Про автобіографії письменників Українського Ренесансу // Україна молода. – 2013. – 26 берез.
128. Кого з новочасних авторів читав Сковорода? // Переяславські Сковородинівські студії : зб. наук. пр. / за заг. ред. М. П. Корпанюка. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – Вип. 2. – С. 142–151.
129. Мій незабутній учитель [про д-ра філол. наук, проф., чл.-кор. НАН України Олексу Васильовича Мишанича] // Слово і час. – 2013. – № 5. – С. 26–28.
130. Містерія липового листочка. Есей про Шевченкову візію Бога // Україна молода. – 2013. – 9 жовт.
131. «Навчіть їх любити, а не ненавидіти один другого»: букетик афоризмів на прощання // Україна молода. – 2013. – 25 груд.

132. Новочасні автори в колі читання Сковороди // Григорій Сковорода у світлі філології, філософії та богослов'я : матеріали ХХ Харків. міжнар. Сковородинівських читань, присвяч. 290-річчю з дня народження Г. С. Сковороди, Харків, 27–29 верес. 2012 р. – Сковородинівка ; Харків : Вид. О. О. Савчук, 2013. – С. 116–126.
133. «Осте сте бі бо бу...» Село і місто на сторінках української класики // Україна молода. – 2013. – 10 лип.
134. «Ось ти, і жий!» Вступ до філософії українського фемінізму // Україна молода. – 2013. – 22 жовт.
135. «Пізнай себе»: штрихи до української сократіани // Україна молода. – 2013. – 29 серп.
136. Про нове академічне видання повної збірки творів Григорія Сковороди // Дивослово. – 2013. – № 5. – С. 57–60.
137. Продовження «Архіву Розстріляного Відродження»: справа Майка Йогансена // Слово, яке тебе обирає : зб. наук. пр. / упоряд. В. Панченко. – Київ : Києво-Могилян. акад., 2013. – С. 315–337.
138. Стефан Зизаній в українській, польській та російській традиції XVI–XVIII століть // Студії з україністики : зб. наук. пр. / Міжнар. шк. україністики НАН України, Ін-т філології КНУ ім. Т. Шевченка, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Київ, 2013. – Вип. 13. – С. 453–475.
139. Творчість Стефана Зизанія в українській, польській та російській рецепції XVI–XVIII століть // Просфонема: текст і контекст : зб. наук. пр. / за ред. Б. Криси. – Львів : Свічадо, 2013. – С. 223–243.
140. «Україна великою буде!» Поема про море // Україна молода. – 2013. – 19 черв.
141. Україна між Сходом і Заходом. Урок з орієнтації на місцевості // Україна молода. – 2013. – 24 лип.
142. Українська культура часів Шевченка // Від бароко до пост-модерну : зб. нак. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2013. – Т. 10 : До 200-ої річниці від дня народження Тараса Шевченка. – С. 153–173.

143. Український фаталізм. Думки про астрологію та інше // Україна молода. – 2013. – 8 трав.
144. Українські птахи в українському краєвиді: Читаючи Василя Голобородька // Україна молода. – 2013. – 11 верес.
145. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Нема в світі правди...» Різдвяний триптих про українську душу // Україна молода. – 2013. – 3 січ.
146. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Весь світ театр, а люди в нім актори...» Homo ludens: українська версія // Україна молода. – 2013. – 15 січ.
147. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Серце моє, серце...» Що таке українська кордоцентричність? // Україна молода. – 2013. – 29 січ.
148. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Про наше вічне місто. Символічні обличчя Києва // Україна молода. – 2013. – 12 лют.
149. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Од молдованина до фіна...» Поет і імперія // Україна молода. – 2013. – 26 лют.
150. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Таке солодке слово «мімезис». Плінієві побрехеньки, по-нашому розказані // Україна молода. – 2013. – 12 берез.
151. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Дороги моїх днів». Про автобіографії письменників Українського Ренесансу // Україна молода. – 2013. – 26 берез.
152. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Фридоліна чи Марія? Два слова про образ української жінки // Україна молода. – 2013. – 9 квіт.
153. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Циган, Півник і Зануда. Що таке українська інтермедія // Україна молода. – 2013. – 23 квіт.
154. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Український фаталізм. Думки про астрологію та інше // Україна молода. – 2013. – 8 трав.
155. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Я бачив дивний сон...» Що снилось нашим класикам? // Україна молода. – 2013. – 22 трав.

156. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Учитися, учитися, учитися». Варіації на тему Драгоманова // Україна молода. – 2013. – 4 черв.
157. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Україна великою буде! « Поема про море // Україна молода. – 2013. – 19 черв.
158. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Осте сте бі бо бу...» Село і місто на сторінках української класики // Україна молода. – 2013. – 10 лип.
159. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Україна між Сходом і Заходом. Урок з орієнтації на місцевості // Україна молода. – 2013. – 24 лип.
160. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Григорій + Анна: історія про вічну любов // Україна молода. – 2013. – 7 серп.
161. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Пізнай себе»: штрихи до української сократіани // Україна молода. – 2013. – 29 серп.
162. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Українські птахи в українському краєвиді: Читаючи Василя Голобородька // Україна молода. – 2013. – 11 верес.
163. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Франкові каменярі. Що означає цей образ? // Україна молода. – 2013. – 26 верес.
164. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Містерія липового листочка. Есей про Шевченкову візію Бога // Україна молода. – 2013. – 9 жовт.
165. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Ось ти, і жий!» Вступ до філософії українського фемінізму // Україна молода. – 2013. – 22 жовт.
166. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Немов рослина в сонячній вікні...» Есей про жіночі секрети // Україна молода. – 2013. – 5 листоп.
167. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Війна України з Україною: урок полемічної літератури // Україна молода. – 2013. – 19 листоп.
168. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: Адам у райському саду. Есей про самотність // Україна молода. – 2013. – 3 груд.

169. Уроки літератури від Леоніда Ушкалова: «Навчіть їх любити, а не ненавидіти один другого»: букетик афоризмів на прощання // Україна молода. – 2013. – 25 груд.
170. «Учитися, учитися, учитися». Варіації на тему Драгоманова // Україна молода. – 2013. – 4 черв.
171. Франкові каменярі. Що означає цей образ? // Україна молода. – 2013. – 26 верес.
172. Фридоліна чи Марія? Два слова про образ української жінки // Україна молода. – 2013. – 9 квіт.
173. Циган, Півник і Зануда. Що таке українська інтермедія // Україна молода. – 2013. – 23 квіт.
174. Шевченкова «карта світу» (З «Моєї Шевченківської енциклопедії») // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2013. – Т. 10 : До 200-ої річниці від дня народження Тараса Шевченка. – С. 203–248.
175. Шевченкова «філософія серця» // Квартали : Альманах Харків. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – 2013. – № 2. – С. 224–240.
176. «Я бачив дивний сон...» Що снилось нашим класикам? // Україна молода. – 2013. – 22 трав.

2014

177. Григорій Савич Сковорода // Історія української літератури у дванадцяти томах. – Київ : Наук. думка, 2014. – Т. 2 : Давня література (друга половина XVI–XVIII ст.). – С. 752–799.
178. «Загорілась мені нової Америки зірка!» (Есей про Харків і Харківщину) // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2014. – Т. 11 : До 75-річчя професора Івана Степановича Маслова. – С. 218–236.
179. Людина межі: Григорій Сковорода в рецепції Михайла Драгоманова // Дивослово. – 2014. – № 10. – С. 52–57.
180. Мотиви «Повісті временних літ» у творчості Тараса Шевченка // Преподобний Нестор Печерський в історії української культури : зб. наук. ст. – Харків : Акта, 2014. – С. 153–161.

181. «Немов рослина в сонячнім вікні...» Есей про жіночі секрети // Україна молода. – 2013. – 5 листоп.
182. Сковорода і візантійське богослів'я // Філософська думка. – 2014. – № 5. – С. 62–72.
183. Шевченко й Данилевський: життя, мистецтво, філософія // *Semper tiro* : зб. на пошану проф. В. Панченка. До 60-річчя від дня народження / упоряд. В. Моренець. – Київ : Києво-Могилян. акад., 2014. – С. 267–282.
184. Що таке Україна в просторі й часі? Відповідь Михайла Драгоманова // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2014. – Т. 11 : До 75-річчя професора Івана Степановича Маслоva. – С. 134–167.

2015

185. До питання про «вільну любов» в українській літературі // У пошуках істини : зб. на пошану проф. В. Антофійчука / під ред. І. Набитовича. – Чернівці ; Дрогобич : Посвіт, 2015. – С. 381–387.
186. Потебня і Сковорода (До 180-ої річниці від дня народження Олександра Опанасовича Потебні) // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2015. – Т. 12. – С. 242–279.
187. «Про наслідування Христа» в Україні // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2015. – Т. 12. – С. 224–242.
188. Україна за доби Шевченка: культура // Шевченківська енциклопедія : в 6 т. – Т. 6 : Т–Я / НАН України, Ін-т літри ім. Т. Г. Шевченка ; редкол.: М. Г. Жулинський (гол.) [та ін.]. – Київ, 2015. – С. 378–385.
189. Чоловічий погляд на жіноче питання в українській культурі ХІХ століття // Перехресні стежки українського макулінного дискурсу. Культура й література ХІХ–ХХІ століть : зб. наук. ст. / за ред. А. Матусяк. – Київ : Laugus, 2015. – С. 91–126.

190. Що таке Україна у просторі й часі? (Відповідь Михайла Драгоманова) // Дивослово. – 2015. – № 2. – С. 53–58.
191. Miejsce Ukrainy w czasie i przestrzeni. Wersja Mychajła Drahomanova / Tłum. Marcin Gaczkowski. – Elity w krajach Europy Środkowej i Wschodniej po roku 1989 / pod redakcją Doroty Żygadło-Czopnik. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2015. – S. 201–225. (Miscellanea post-totalitariana Wratislaviensia 3/2015).

2016

192. Від Сквороди – до Маркса, від Маркса – до Сквороди // Слово і час. – 2016. – № 12. – С. 57–72.
193. Етюд про візію часу в Сквороди // Гуманітарний журнал. – 2015. – № 1–2. – С. 158–172.
194. «Кинь коперниківські сфери!» Містична астрономія Сквороди // Українське небо 2. Студії над історією астрономії в Україні : зб. наук. пр. / Ін-т прикл. проблем механіки ім. Я. С. Підстригача НАН України ; за заг. ред. О. Петрука. – Львів, 2016. – С. 241–262.
195. Леся Українка: «солодкий дим вітчизни» // Мандруючи світами і віками : зб. на пошану Ю. Пелешенка / під ред. І. Набитовича. – Київ ; Дрогобич : Посвіт, 2016. – С. 297–304.
196. Потебня і Скворода: ловитва невловного птаха // Вісн. Харків. нац. у-ту ім. В. Н. Каразіна : зб. наук. пр. / відп. Ю. М. Безхутрий. – Харків : Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. – Вип. 74. – С. 7–16. – (Філологія).
197. «Symbola et emblemata selecta» у творчості Григорія Сквороди // Слово. Символ. Ритуал : зб. наук. пр. / упоряд. і авт. перед. О. Матушек. – Харків : Акта, 2016. – С. 209–226.

2018

198. Свобода в українських ідейних координатах XIX–XX століть // Вісн. Харків. нац. у-ту ім. В. Н. Каразіна : зб. наук. пр. / відп. Ю. М. Безхутрий. – Харків : Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2018. – № 78. – С. 52–57. – (Філологія).

2019

199. Ушкалов Л. Сковорода й духоборці // Переяславські Сквородинівські студії: філологія, філософія, педагогіка : зб. наук. пр. / [за заг. ред. М. П. Корпанюка]. – Ніжин : Вид. Лисенко М. М., 2019. – Вип. 6. – С. 239–255.

Передмови, примітки й коментарі

2000

1. Ліричний портрет Назара Федорака : [передмова Л. Ушкалова] // Федорак Назар. Земляне тіло. – Харків : Акта, 2000. – С. 4–5. – (Ars Poetica).
2. Слобожанська візія любові // Слобожанська муза : Антологія любовної лірики XVII–XX століть / упоряд. В. Бойка., авт. передм. Л. Ушкалов. – Харків : Майдан, 2000. – С. 5–8.
3. Спроба філології мандрів : [прим. та комент. Л. Ушкалова] // Мельників Ростислав. Подорож Рівноденням. – Харків : Акта, 2000. – С. 50–55. – (Ars Poetica).

2002

4. Барокова поезія Слобожанщини : антологія / упоряд., передм. Л. Ушкалова. – Харків : Акта, 2002. – С. 17–47.
5. Барокова поезія Слобожанщини : антологія / упоряд., прим. та комент. Л. Ушкалова. – Харків : Акта, 2002. – С. 457–521.
6. Два століття сквородіяни : бібліогр. довід. / уклад.: Л. Ушкалов, С. Вакуленко, А. Євтушенко ; заг. нагляд та наук. ред. Л. Ушкалова. – Харків : Акта, 2002. [Two centuries of Skovorodiana : A Bibliographical Guide / Compiled by Leonid Ushkalov, Serhii Vakulenko, Alla Ievtushenko ; supervised and edited by Leonid Ushkalov. – Kharkiv : Acta, 2002]. – С. 5–15.
7. [Коментарі]Сковорода Григорій. Сад божественних пісень / Г. Сковорода ; підгот. тексту, передм. та комент. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2002. – С. 89–125. – (Бібліотека слобідської класики).
8. [Передмова] Сковорода Григорій. Сад божественних пісень / Г. Сковорода ; підгот. тексту, передм. та комент. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2002. – С. 7–16. – (Бібліотека слобідської класики).

9. Ушкалов Л., Вакуленко С. [Прим. та комент. до кн.]: Александру Хашдеу. Завдання нашої доби: наука Григорія Савича Сковороди, єдиного руського філософа, в екзегетично-систематичному викладі // 36. Харків. іст.-філол. т-ва. – Харків, 2002. – Т. 9. – С. 255–300. – (Нова серія).
10. Ушкалов. Л. Солілоквій про дерева та води : [покрайні записи] // Дерева і води / І. Андруссяк. – Харків : Акта, 2002. – С. 69–73. – (Ars Poetica).

2003

11. «Він написав «Марусю» : [передмова] // Українські повісті / Г. Квітка-Основ'яненко ; упоряд., передм., прим., пояснення слів та виразів Л. Ушкалова. – Харків : Ранок, 2003. – С. 3–22.
12. Світи Григорія Сковороди : [передмова] // Сковорода Г. Вибрані твори в українських перекладах / Г. Сковорода ; упоряд., передм. та прим. Л. Ушкалова. – Харків : Ранок, 2003. – С. 3–14.
13. Сковородіана Дмитра Чижевського // Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди / Д. Чижевський ; підгот. тексту, мовна ред. та вступ. ст. Л. Ушкалова. – Харків : Акта, 2003. – С. 7–30.

2004

14. Дмитро Чижевський та його книга про філософію Сковороди // Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди / Д. Чижевський / підгот. тексту й переднє слово Л. Ушкалова. – Харків : Прапор, 2004. – С. 3–22.

2005

15. Дзеркала Оксани Забужко : [передмова] // Забужко Оксана. Друга спроба : вибране / О. Забужко ; передм. Л. Ушкалова. – Київ : Факт, 2005. – С. 7–16.
16. Казкові сюжети українських письменників-класиків // Лелія : казки та оповідання для дітей / упоряд., авт. передм., комент., приміт. Л. В. Ушкалов. – Харків : Основа, 2005. – С. 3–7.

2006

17. Духовний меч Слобідського краю // Слобожанська яса : Антологія громадянської лірики кінця XVII – початку XXI століть / упоряд. та ред. В. С. Бойка ; передм. Л. В. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2006. – С. 3–20.

2007

18. [Переднє слово] // Ковалівський А. П. Григорій Сковорода : дослідж. і пер. / А. П. Ковалівський ; [переднє слово Л. Ушкалова]. – Харків : Атос, 2007. – С. 3.
19. [Примітки та коментарі] // Сковорода Григорій. Вибрані твори / Г. Сковорода ; упоряд. та передм. Л. Ушкалова. – Харків : Прапор, 2007. – С. 299–379.
20. «Світ ловив мене, та не спіймав» // Сковорода Григорій. Вибрані твори / Г. Сковорода ; упоряд. та передм. Л. Ушкалова. – Харків : Прапор, 2007. – С. 3–24.

2009

21. [Примітки] // Сковорода Григорій. Вибрані твори в українських перекладах / Г. Сковорода ; упоряд. текстів, передм. та прим. Л. В. Ушкалова. – Харків : Ранок, 2009. – С. 153–233. – (Українська муза).

2010

22. Григорій Сковорода : [вступна ст.] // Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів / Г. С. Сковорода ; НАН України [та ін.] ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2010. – С. 9–48.
23. [Передмова] // Архів Розстріляного Відродження : матеріали архівно-слідчих справ українських письменників 1920–1930-х років / упоряд., передм., приміт. та комент.: О. Ушкалова, Л. Ушкалова. – Київ : Смолоскип, 2010. – С. 5–10.
24. [Переднє слово] // Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів / Г. С. Сковорода ; НАН України [та ін.] ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2010. – С. 3–8.
25. [Примітки та коментарі] // Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів / Г. С. Сковорода ; НАН України

[та ін.] ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2010. – С. 85–115, 116–117, 118–119, 121–122, 124–125, 127–128, 129, 130–131, 133–134, 135–136, 137–138, 139, 140, 142–143, 145, 146, 151, 153, 179–199, 202–204, 209–212, 222–230, 272–291, 346–387, 407–426, 441–453, 465–475, 491–501, 530–557, 606–644, 697–728, 755–778, 804–828, 854–870, 884–892, 910–919, 933–940, 975–1002, 1007–1008, 1030–1039, 1052–1059, 1187–1232, 1249–1258, 1292–1316, 1322–1327, 1334–1336, 1337–1339, 1341–1342, 1375–1386.

2011

26. Григорій Сковорода : [вступна ст.] // Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів / за ред. Л. Ушкалова. – Едмонтон ; Торонто : Вид-во Канад. Ін-ту Укр. Студій ; Харків : Майдан, 2011. – С. 9–48.
27. Два світлі генії поезії // Тичина П., Рильський М. Вибране / передм. та комент. Л. В. Ушкалова. – Харків : Фоліо, 2011. – С. 3–18. – (Шкільна бібліотека української та світової літератури).
28. [Коментарі] // Тичина П., Рильський М. Вибране / П. Тичина, М. Рильський ; передм. та комент. Л. В. Ушкалова. – Харків : Фоліо, 2011. – С. 423–524. – (Шкільна бібліотека української та світової літератури).
29. Немеркнувший свет украинского барокко // Жемчужина причудливой формы. Фольклор и литературные памятники Украины / общ. ред., сост., предисл. и комент. Н. М. Сулимы, Л. В. Ушкалова ; ред. Н. А. Мухаметшина. – Москва : Худ. лит., 2011. – С. 4–26.
30. [Передне слово] // Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів / за ред. Л. Ушкалова. – Едмонтон ; Торонто : Вид-во Канад. Ін-ту Укр. Студій ; Харків : Майдан, 2011. – С. 3–8.
31. [Примітки та коментарі] // Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів / за ред. Л. Ушкалова. – Едмонтон ; Торонто : Вид-во Канад. Ін-ту Укр. Студій ; Харків : Майдан, 2011. – С. 85–115, 116–117, 118–119, 121–122, 124–125, 127–128, 129, 130–131, 133–134, 135–136, 137–138, 139,

140, 142–143, 145, 146, 151, 153, 179–199, 202–204, 209–212, 222–230, 272–291, 346–387, 407–426, 441–453, 465–475, 491–501, 530–557, 606–644, 697–728, 755–778, 804–828, 854–870, 884–892, 910–919, 933–940, 975–1002, 1007–1008, 1030–1039, 1052–1059, 1187–1232, 1249–1258, 1292–1316, 1322–1327, 1334–1336, 1337–1339, 1341–1342, 1375–1386.

32. [Примітки та коментарі] // Шевченко Т. Г. Гайдамаки / Т. Г. Шевченко ; прим. та комент. Л. В. Ушкалова ; худож.-оформ. Б. П. Бублик. – Харків : Фоліо, 2011. – С. 626–661. – (Шкільна бібліотека української та світової літератури).

2012

33. Григорій Квітка-Основ'яненко: літературний портрет : [передмова] // Квітка-Основ'яненко Г. Ф. Маруся : повісті та оповідання, драматичні твори / Г. Ф. Квітка-Основ'яненко ; передм., прим. та комент. Л. В. Ушкалова. – Харків : Фоліо, 2012. – С. 3–30.
34. Історія однієї дружби : [передмова] // Григорій Сковорода. Листи до Михайла Ковалинського / [упоряд., передм., прим. та комент. Л. Ушкалова]. – Харків : Майдан, 2012. – С. 3–16.
35. [Примітки та коментарі] // Григорій Сковорода. Листи до Михайла Ковалинського / Г. Сковорода ; [упоряд., передм., прим. та комент. Л. Ушкалова]. – Харків : Майдан, 2012. – С. 127–179.
36. [Примітки та коментарі] // Квітка-Основ'яненко Г. Ф. Маруся : повісті та оповідання, драматичні твори / Г. Ф. Квітка-Основ'яненко ; передм., прим. та комент. Л. В. Ушкалова. – Харків : Фоліо, 2012. – С. 562–588. – (Шкільна бібліотека української та світової літератури).
37. [Примітки та коментарі] // Шевченко Т. Г. Художник : повісті, автобіографія, щоденник / Т. Г. Шевченко ; прим. та комент. Л. В. Ушкалова. – Харків : Фоліо, 2012. – С. 751–827. – (Шкільна бібліотека української та світової літератури).

2013

38. Григорій Квітка-Основ'яненко: літературний портрет : [передмова] // Квітка-Основ'яненко Г. Ф. Конотопська відьма / Г. Ф. Квітка-Основ'яненко ; передм., прим. та комент. Л. В. Ушкалова. – Харків : Фоліо, 2013. – С. 3–30. – (Шкільна бібліотека української та світової літератури).
39. [Примітки та коментарі] // Квітка-Основ'яненко Г. Ф. Конотопська відьма / Г. Ф. Квітка-Основ'яненко ; передм., прим. та комент. Л. В. Ушкалова. – Харків : Фоліо, 2013. – С. 183–189. – (Шкільна бібліотека української та світової літератури).
40. [Примітки та коментарі] // Тичина П. Г., Рильським М. Т. Вибрані твори / П. Г. Тичина, М. Т. Рильський ; прим. й комент. Л. В. Ушкалова. – Харків : Фоліо, 2013. – С. 128–152.
41. [Примітки та коментарі] // Шевченко Т. Г. Гайдамаки / Т. Г. Шевченко ; прим. й комент. Л. В. Ушкалова. – Харків : Фоліо, 2013. – С. 131–139.
42. [Примітки та коментарі] // Шевченко Т. Г. Катерина / Т. Г. Шевченко ; прим. й комент. Л. В. Ушкалова. – Харків : Фоліо, 2013. – С. 149–156.

2014

43. «Ми не лукавили з тобою»: щоденник Тараса Шевченка : [передмова] // Шевченко Тарас. Щоденник / Т. Г. Шевченко ; упоряд., авт. передм. та прим. Л. Ушкалов. – Харків : Вид. О. О. Савчук, 2014. – С. 7–26.
44. [Примітки та коментарі] // Шевченко Тарас. Щоденник / Т. Г. Шевченко ; упоряд., авт. передм. та прим. Л. Ушкалов. – Харків : Вид. О. О. Савчук, 2014. – С. 309–394.

2015

45. [Передмова] // Сковорода Григорій. Буквар миру: книга для сімейного читання / Г. Сковорода ; упоряд, пер., передм. та прим. Л. Ушкалова. – Харків : Клуб Сімейного Читання, 2015. – С. 5–7.

Рецензії

1984

1. Біографічна повість про Григорія Сковороду // Прапор. – 1984. – № 11. – С. 57–59. – [Рец. на кн.]: Драч І. Ф., Кримський С. Б., Попович М. В. Григорій Сковорода : біогр. повість / за ред. В. М. Нічик. – Київ : Молодь, 1984. – 216 с.

1992

2. Осмислення сквородинівської філософії // Слово і час. – 1992. – № 9. – С. 85–86. – [Рец. на кн.]: Gregory S. Skovoroda. Fables and Aphorisms / Translation, biography and analysis by Dan B. Chopyk. – New York, Bern, Frankfurt am Main, Paris : Peter Lang, 1990 (American University Studies. XII. Slavic Languages and Literature. Vol. 8).

2001

3. Дещо про українське многосвіття // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва. – Харків, 2002. – Т. 9. – С. 331–344. – (Нова серія). – [Рец. на кн.]: Ševčenko I. Ukraine between East and West : Essays on Cultural History to the Early Eighteenth Century. – Edmonton ; Toronto, 1996. – 234 p.; Ševčenko I. Ukraina między Wschodem i Zachodem. – Warszawa, 1996. – 115 s. ; Україна між Сходом і Заходом : нариси з історії культури до початку XVIII століття / І. Шевченко. ; пер. з англ. М. Габлевич; під ред. А. Ясіновського. – Львів, 2001. – 249 с.
4. Юрій Шерех. Історія української літератури «не для дітей» // Схід–Захід : істор.-культурол. зб. – Харків : Майдан, 2001. – Вип. 3. – С. 204–212. – [Рец. на кн.]: Шерех Ю. Пороги і запоріжжя : Література. Мистецтво. Ідеології / Ю. Шерех. – Харків : Фоліо, 1998. – Т. 3. – 431 с.

2004

5. Світи Григорія Сковороди в дзеркалі семіотики // 36. Харків. іст.-філол. т-ва. – Харків, 2004. – Т. 10. – С. 307–323. – (Нова серія). – [Рец. на кн.]: Софронова Л. А. Три мира Григорія Сковороди / Л. А. Софронова. – Москва : Индрик, 2002. – 464 с.

2005

6. Гетьман Мазепа – три століття по тому // 36. Харків. іст.-філол. т-ва. – Харків, 2005. – Т. 11 – С. 283–308. – (Нова серія). – [Рец. на кн.]: Mazepa e il suo tempo. Storia, cultura, società. Mazepa and his time. History, culture, society / A cura di (edited by) Giovanna Siedina. – Alessandria : Edizioni de-ll'Orso, 2004. – 593 p.

2006

7. Про «вічну філософію» Григорія Сковороди // Березиль. – 2006. – № 3–4. – С. 164–173. – [Рец. на кн.]: Elisabeth von Erdmann. Unähnliche Ähnlichkeit. Die Onto-Poetik des ukrainischen Philosophen Hryhorij Skovoroda (1722–1794). – Köln ; Weimar ; Wien : Böhlau Verlag, 2005. – 740 S.

2008

8. Нотатки на берегах нової книги про філософію Сковороди // Перспективи. – Одеса, 2008. – № 4(36). – С. 163–168. – [Рец. на кн.]: Чернега Т. М. Раціональне та містичне у філософії Григорія Сковороди / Т. М. Чернега. – Одеса : Астропринт, 2007. – 440 с.

2009

9. Factum est factum // Літакцент : Альманах (Сучасна література в колі твого читання). – Київ : Темпора, 2009. – Вип. 2. – С. 264–269. – [Рец. на кн.]: Шевчук В. Пізнаний і непізнаний Сфінкс. Григорій Сковорода сучасними очима : розмисли / В. Шевчук. – Київ : Пульсари, 2008. – 528 с.

2010

10. Портрет Сковороди на тлі греко-римської старовини // Слово і час. – 2010. – № 9. – С. 97–100. – [Рец. на кн.]: Невчук Т. С. На перехресті епох: антична література у творчості Григорія Сковороди / Т. С. Шевчук. – Ізмаїл : СМІЛ, 2010. – 360 с.

2010

11. Література як «ліствиця Якова» // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2010. – Т. 7. – С. 211–223. – [Рец. на кн.]: Набитович І. Універсум sacrum у художній прозі (від Модернізму до Постмодернізму) : монографія / І. Набитович. – Дрогобич ; Люблін : Посвіт, 2008. – 600 с.
12. Рецензія на рукопис книги Григорія Митрофановича Верби «Ключ до християнської філософії Григорія Сковороди» // Григорій Митрофанович Верба : біобібліогр. нарис / укл. О. І. Шкира, А. М. Яковенко та ін. ; гол. ред. В. П. Коцур ; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2010. – С. 144–145. – (Наукова еліта Переяславщини).

2012

13. Literature as Jacob's ladder // Spheres of Culture: Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies. – Lublin, 2012. – Vol. 2. – S. 324–333. – [Retz. on the book]: Ihor Nabytovych. Universe of the Sacred in Prose Fiction (from Modernism to Post-modernism). A Monograph. (In the Ukrainian language). – Drohobych ; Lublin : Posvit, 2008. – 600 p.
14. У пошуках втраченого автора // Україна молода. – 2012. – 25 січ. – [Рец. на кн.]: Людини в (м)асьці : повість. – Київ : Грані-Т, 2011. – 256 с.

2013

15. «Повний» Сковорода, перекладений по-російському // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ.

пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2013. – Т. 10. – С. 290–299. – [Рец. на кн.]: Сковорода Григорій. Повне зібрання творів у 2-х т. Т. 1 : Трактати та діалоги / Г. Сковорода ; пер. рос. мовою Р. Кисельова ; під ред. С. Йосипенка. – Київ : Богуславкнига, 2011. – 432 с. – кол. вклейка 16 с. ; Т. 2. : Проза. Поезія. Переклади. Листи. Різне / пер. рос. мовою Р. Кисельова, за участі М. Кашуби та Я. Стратій ; під ред. С. Йосипенка. – Київ : Богуславкнига, 2012. – 488 с.

16. «Повний» Сковорода, перекладений по-російському // Вертоградар української духовності : зб. матеріалів Всеукр. наук. конференції, присвяченої всебічному осмисленню постаті Г. С. Сковороди. 18 трав. 2013 р. – Сковородинівка ; Харків : Майдан, 2013. – С. 116–124. – [Рец. на кн.]: Сковорода Григорій. Повне зібрання творів у 2-х т. Т. 1. Трактати та діалоги / Г. Сковорода ; пер. рос. мовою Р. Кисельова під ред. С. Йосипенка. – Київ : Богуславкнига, 2011. – 432 с. – кол. вклейка 16 с. ; Т. 2. Проза. Поезія. Переклади. Листи. Різне / пер. рос. мовою Р. Кисельова, за участі М. Кашуби та Я. Стратій, під ред. С. Йосипенка. – Київ : Богуславкнига, 2012. – 488 с. – кол. вклейка 16 с.

2014

17. Найважливіша книжка // Слово Просвіти : всеукр. культуролог. тижневик. – 2014. – № 28(768). – [Рец. на кн.]: Чередниченко Д. Соколик : український буквар для першокласників / Д. Чередниченко. – Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2014. – 336 с. – (Хочу вчитися краще).
18. Ukraine Cognita (The Sundial. The Pilgrim's Book [Soniachnyi hodynnyk. Knyha pilyhryma] by Volodymyr Panchenko) // Kyiv-Mohyla Humanities Journal. – 2014. – No. 1. – PP. 275–281.
19. Ukraine cognita // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2014. – Т. 11. – С. 255–261. – [Рец. на кн.]: Панченко В. Сонячний годинник : кн. пілігрима / В. Панченко. – Київ : Темпора, 2013. – 416 с.

2015

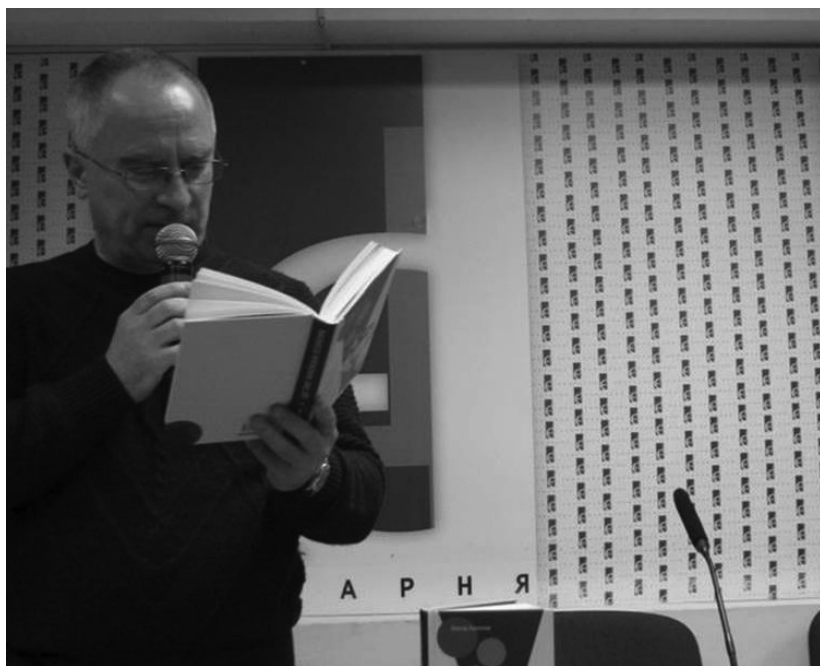
20. Що таке українське бароко // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2015. – Т. 12. – С. 293–316. – [Рец. на кн.]: Соболь В. Українське бароко. Тексти і контексти / В. Соболь. – Варшава : Вид-во Варшав. ун-ту, 2015. – 382 с.

Тексти про наукові досягнення професора Леоніда Ушкалова

1. Андрусяк І. Вагома сквородіана // Літературна Україна. – 2004. – 25 листоп. – С. 6.
2. Андрусяк І. «Во вічну радість крильми умними» // Книжник review. – 2003. – № 1. – С. 13.
3. Андрусяк І. Літпроцесія. – Донецьк : OST, 2002. – С. 72–73.
4. Андрусяк І. «Постмодерний» Скворода // Книжник review. – 2001. – № 21(30). – С. 12.
5. Борисенко К. Всеприсутність Сквороди // Літературна Україна. – 2007. – 27 верес. – С. 6.
6. Борисенко К. Медієвістика «Харківської школи» // Влада і політика. – 2001. – № 26(70) (6–12 лип.). – С. 8.
7. Борисенко К. У світі українського бароко // Літературна Україна. – 2006. – 9 листоп. – С. 6.
8. Квіт С. Григорій Скворода і антична культура // Шлях перемоги. – 1998. – 1 квіт. – Ч. 14(2292). – С. 7.
9. Квіт С. Світ(ло) українського Бароко // Слово і час. – 1996. – Ч. 2. – С. 84–85.
10. Криса Б. Сюжети барокових ідей // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сквороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [редкол. : Л. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків, 2002. – Т. 9. – С. 401–404. – (Нова серія).
11. Левченко Н. [Рецензія] // Roczniki humanistyczne : Slowia-poznawstwo. – Lublin : Towarzystwo Naukowe KUL, 2011. – Tom LIX. – Zeszyt 7. – S. 228–237. – Рец. на кн. : Григорій Скворода. Повна академічна збірка творів / Г. С. Скворода ; НАН України [та ін.] ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2010. – 1398 с. : портр.
12. Левченко Н. Приклад елітарної науки в Україні // Від Бароко до пост модерну : зб.наук. пр. / Харків. держ. пед. ун-т

- ім. Г. С. Сковороди ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків, 2011. – Том 8. – С. 115–117. – Рец. на кн. : Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів / Г. С. Сковорода ; НАН України [та ін.] ; за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2010. – 1398 с. : портр.
13. Луцька Ф. Вагомий причинок до сквородознавства // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковорода, Харків. іст.-філол. т-во ; [редкол.: Л. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків, 1999. – Т. 8. – С. 215–221. – (Нова серія).
 14. Мацкевич І. Спасибі «Око», що прозираєш так глибоко // Вісті з України. – 1995. – 29 черв.–5 лип. – С. 15. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].
 15. Мишанич О. Творчість Г. С. Сковороди в системі українознавства кінця ХХ ст. // На переломі : літературознавчі ст. й дослідж. – Київ : Вид-во С. Павличко «Основи», 2002. – С. 100–101. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].
 16. Мойсеїв І. Ідеї, інтегровані в Європу // Книжник review. – 2000. – № 2 (верес.). – С. 10. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].
 17. Сивокінь Г. Українське бароко за Л. Ушкаловим // Сучасність. – 2001. – № 12. – С. 140–143. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].
 18. Стадниченко В. Добрий и вездесущий дух // Зеркало недели. – 2002. – № 13(388) (6 апр.). – С. 19. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].
 19. Сулима М. Прообраз енциклопедії сквородинавства // Слово і час. – 2005. – № 5. – С. 83–85. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].
 20. Сулима М. Уроки «пролетарського» бароко // Історико-літературний журнал. – 2002. – № 8. – С. 173–276. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].
 21. Терен Т. Професор у стилі бароко // Україна молода. – 2007. – 31 серп. – С. 18–19. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].
 22. Chopyk Dan B. L. V. Ushkalov, O. V. Marchenko. Narysy z filozofiy Hryhorija Skovorody (Sketches from H. Skovoroda's Philosophy). – Kharkiv : Osnova, 1993. – pp. 152 // The Ukrainian Quarterly. – 1994. – Vol. L. – No. 4. – P. 404–406. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].

23. Erdmann Elisabeth vov. Dva stolittia Skovorodijany. Bibliograficnyj dovidnyk / Bibliographical Guide / Zusammengestellt v. Leonid Ushkalov, Serhii Vakulenko, Alla Ievtushenko; hrsg. Leonid Ushkalov. – Kharkiv : Acta, 2002. – 528 p. // Zeitschrift für slavische Philologie. – 2004. – Bd. 63. – Hft. 2. – S. 465–467. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].
24. Erdmann E. von. Unähnliche Ähnlichkeit. Die Onto-Poetik des ukrainischen Philosophen Hryhorij Skovoroda (1722–1794). – Köln ; Weimar ; Wien : Böhlau Verlag, 2005. – S. 51–53. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].
25. Mizińska J. Ukraiński Sokrates [L.W.Uszkałow, O. W. Marczenko] / Narysy z filozofii Grigorija Skoworody. – Charków, 1993. – 152 s.] // Edukacja filozoficzna. – 1997. – Vol. 23. – S. 347–350. – [Рец. на пр. Л. Ушкалова].

Некрологи й посвяти

1. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Леонід Ушкалов // Літературна Україна. – 2019. – 16 берез.
2. Леонід Ушкалов // Літературна Україна. – 2019. – 2 берез.
3. Салімович Л. Обірваний урок професора Ушкалова // Україна молода. – 2019. – 27 лют.
4. Помер Леонід Ушкалов // Українська літературна газета. – 2019. – 1 берез.
5. Сулима В. «Сумного янгола зник ома подобизна...». Пам'яті Леоніда Ушкалова // Слово і час. – 2019. – № 3. – С. 124–126.
6. Сулима М. Світлій пам'яті Леоніда Ушкалова // Слово і час. – 2019. – № 3. – С.126.

**Література до передмови
Сковородинознавчий вектор
професора Леоніда Ушкалова в контексті наукових
студій Харківської філологічної школи**

1. Алексеєнко Н. [Левченко Н.] Біблійна герменевтика в українській бароковій прозі. : автореф. дис... канд. філол. наук. – Харків, 2001. – [20 с.]
2. Алексеєнко Н. [Левченко Н.] Біблійна герменевтика в українській бароковій прозі // Біблія і культура : зб. наук. ст. / Чернів. держ. ун-т ім. Ю. Федьковича, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – Чернівці : Рута, 2000. – Вип. 2. – С. 18–23.
3. Алексеєнко Н. [Левченко Н.] Деякі зауваження про природу інтерпретації біблійних текстів у творчості Г. Сковороди // Пам'яті Григорія Сковороди : матеріали наук. конф., присвяч. 275-й річниці від дня народження українського філософа та поета / за ред. Л. В. Ушкалова. – Харків, 1998. – С. 6–11.
4. Алексеєнко Н. [Левченко Н.] До питання про сквородинівську екзегезу біблійних текстів // Тези доп. міжнар. наук. конф., присвяч. 200-річчю з дня смерті українського поета і філософа Г. Сковороди. – Харків, 1994. – С. 18–19.
5. Алексеєнко Н. [Левченко Н.] «Кольцо» як прообраз світу в екзегетичній системі Григорія Сковороди // Наукові записки / Харків. держ. пед. у-ту ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2002. – Вип. 2 (31). – С. 3–5. – (Літературознавство).
6. Андрусяк І. Вагома сквородіана // Літературна Україна. – 2004. – 25 листоп. – С. 6.
7. Андрусяк І. «Во вічну радість крильми умними» // Книжник review. – 2003. – № 1. – С. 13.
8. Андрусяк І. Літпроцесія : рецензії, есеї, статті / І. Андрусяк. – Донецьк : OST, 2002. – С. 72–73.

9. Андрусак І. «Постмодерний» Сковорода // Книжник review. – 2001. – № 21(30). – С. 12.
10. Бабий А. Кнчепцииле филозофиче ши сочиал-политиче але луй А. Хыждеу // Студии ши материале деспре Александру ши Болеслав Хыждеу. – Кишинэу, 1984. – С. 8–30.
11. Багалій Д. Автобіографія : п'ятдесят літ на сторожі української науки та культури / Д. Багалій. – Київ : Друк. Укр. акад. наук, 1927. – 163 с.
12. Багалеј Д. Издания сочинений Г. С. Сковороды и исследования о нем (Историко-критический очерк) // Сочинения Григория Саввича Сковороды, собранные и редактированные проф. Д. И. Багалеем. Юбилейное издание (1794–1894 г.) : [сб. Харьков. истор.-филол. о-ва.]. – Харьков, 1894. – С. I-LXIII . – Т. 7. – С. XVII.
13. Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Савич Сковорода / Д. Багалій. – Харків : Держвидав України, 1926. – 397 с.
14. Бордукова Н. Творчість Григорія Сковороди в рецепції Дмитра Багалія / Н. Бордукова // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [за ред. В. Бондаренко]. – Харків, 1999. – Т. 8. – С. 65–74. – (Нова серія).
15. Борисенко К. Всеприсутність Сковороди // Літературна Україна. – 2007. – 27 верес. – С. 6.
16. Борисенко К. Медієвістика «Харківської школи» // Влада і політика. – 2001. – № 26(70) (6–12 лип.). – С. 8.
17. Борисенко К. У світі українського бароко // Літературна Україна. – 2006. – 9 листоп. – С. 6.
18. Вакуленко С. Олександру Хашдеу та його розвідки про Григорія Сковороду / С. Вакуленко, Л. Ушкалов // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [редкол. Л. В. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків, 2002. – Т. 9. – С. 233–254. – (Нова серія).
19. Вакуленко О. Олександру Хашдеу. Завдання нашої доби: наука Григорія Саввича Сковороди, єдиного руського філософа, в екзегетично-систематичному викладі // Зб. Харків.

- іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [редкол. Л. В. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків, 2002. – Т. 9.– С. 255–300. – (Нова серія).
20. Воспоминания Федора Петровича Лубяновского // Русский архив. – 1872. – № 1. – С. 108.
 21. Гес де Кальве Г., Вернет И. Сковорода, украинский философ // Украинский вестник. – 1817. – Ч. 6. – С. 106–131.
 22. Горський В. Спадщина Г. С. Сковороди в історико-філософських дослідженнях / В. Горський // Сковорода Григорій: дослідження, розвідки, матеріали : зб. наук. праць. – Київ, 1992. – С. 163–175.
 23. Два століття сквородіяни : бібліогр. довід. / уклад. : Л. Ушкалов, С. Вакуленко, А. Євтушенко ; заг. нагляд та наук. ред. Л. Ушкалова. – Харків : Акта, 2002. – 528 с. [Two centuries of Skovorodiana: A Bibliographical Guide / Compiled by Leonid Ushkalov, Serhii Vakulenko, Alla Ievtushenko ; supervised and edited by Leonid Ushkalov. – Kharkiv : Acta, 2002. – 528 p.].
 24. Двойченко-Маркова Е. Олександр Хашдеу и русская литература // Очерки молдавско-русско-украинских литературных связей. (С древнейших времен до середины XIX в). – Кишинев : Штиинца, 1978. – С. 116–128.
 25. Дложевський С. Плутарх у листуванні Сковороди (до проблеми літературних джерел Сковороди) // Пам'яті Г. С. Сковороди (1722–1922) : зб. наук. ст. – Одеса, 1923. – С. 85–97.
 26. Дігтяр С. А. Хиждеу – дослідник і популяризатор життя і творчості Г. С. Сковороди // Восточнославянско-восточнороманские языковые, литературные и фольклорные связи : тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф. 11–16 окт. 1966 г. – Черновцы, 1966. – С. 98–99.
 27. Ефименко А. Личность Сковороды как мыслителя // Южная Русь. (Очерки, исследования, заметки). – Санкт-Петербург : Изд. о-ва им. Шевченко, 1905. – Т. 5. – С. 255–276.
 28. Иваньо И. Молдавско-русско-украинские философские связи в первой половине XIX в. / И. Иванько // Очерки по истории молдавско-русско-украинских философских связей XVII–XX вв. – Кишинев : Наука, 1977. – С. 58–72.

29. Иова И. А. Хашдеу и Г. Сковорода // Вопросы литературы. – 1982. – № 4. – С. 273–274.
30. Житецкий П. Странствующие школьники в старинной Малороссии // Киевская старина. – 1861. – Июль. – С. 177.
31. Зеленогорский Ф. Философия Григория Саввича Сквороды, украинского философа XVIII столетия // Вопросы философии и психологии. – 1894. – Кн. 23(3). – С. 197–235.
32. Квіт С. Григорій Скворода і антична культура // Шлях перемоги. – 1998. – 1 квіт. – Ч. 14(2292). – С. 7.
33. Квіт С. Світ(ло) українського Бароко // Слово і час. – 1996. – Ч. 2. – С. 84–85.
34. Корогодський Р. Культура книжки // Кур'єр Кривбасу. – 2005. – Груд. (№ 193). – С. 180–187.
35. Криси Б. Сюжети барокових ідей / Б. Криси // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сквороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [редкол.: Л. В. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків : [б. в.], 2002. – Т. 9. – С. 401–404. – (Нова серія).
36. Ковалинський М. Григорій Савич Скворода. (Життя і деякі думки українського філософа-спіритуаліста) / [опр. Ю. Русов]. – Лондон, 1956. – 27 с.
37. Ковалинский М. Житие Григория Сквороды. Писано в 1796 г. в древнем вкусе // Сочинения Г. С. Сквороды, собранные и редактированные проф. Д. И. Багалеем. Юбилейное издание (1794–1894 гг.). – Харьков : Тип. губ. правления, 1894. – С. 1–40.
38. Корогодський Р. Культура книжки // Кур'єр Кривбасу. – 2005. – Груд. (№ 193). – С. 180–187.
39. Костомаров Н. Слово о Сквороде. По поводу рецензии на его сочинения в «Русском слове» // Основа. – 1861. – Июль. – С. 177.
40. Кравченко В. Д. И. Багалей. Научная и общественно-политическая деятельность. – Харьков, 1990. – С. 87.
41. Кудринський Ф. Філософ без системи // Киевская старина. – 1898. – № 1. – С. 35–63.
42. Кудринський Ф. Філософ без системи // Киевская старина. – 1898. – № 2. – С. 265–282.

43. Кудринський Ф. Філософ без системи // Киевская старина. – 1898. – № 3. – С. 436–457.
44. Кудринський Ф. Філософ без системи // Киевская старина. – 1898. – № 4 – С. 441–444.
45. Кульчицький О. Український персоналізм. Філософська й етнопсихологічна синтеза. – Мюнхен ; Париж, 1985. – 194 с.
46. Ласло-Куцюк М. Ключ до белетристики. – Бухарест, 2000. – 292 с.
47. Ласло-Куцюк М. Можливий епілог до «Журавлиного крику» : роман Р. Іваничука // Вітчизна. – 1996. – № 1–2. – С. 125–127.
48. Лебедев А. Рукописи церковно-археологического музея Киевской духовной академии. – Саратов : Волга, 1916. – 376 с.
49. Левченко Н. Авторська модифікація моделі барокової префігурації в екзегетичній практиці Григорія Сковороди // Від бароко до постмодерну : зб. пр. каф. укр. та світ. л-ри. : до ювілею доц. В. П. Андрусенко / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол. : Л. В. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків : Майдан, 2007. – Т. 5. – С. 119–135.
50. Левченко Н. Александрійська традиція в екзегетичній практиці Г. Сковороди // Наукові записки / Харків. держ. пед. у-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Л. Г. Фрізман (відп. ред.) та ін.]. – Харків, 2004. – Вип. 1(37). – С. 28–31. – (Літературознавство).
51. Левченко Н. Архетип фігури, знаку, символу в прозі Г. С. Сковороди // Григорій Сковорода – джерело духовної величі та сучасність : матеріали Переяслав-Хмельницьких 10–11–12-х Сковородинівських читань / відп. ред. М. П. Корпанюк. – Тернопіль, 2007. – С. 254–265.
52. Левченко Н. Архетип фігури, знаку, символу в прозі Г. Сковороди // Ze studiów nad literaturami i językami wschodniosłowiańskimi. – Zielona Góra, 2008. – S. 9–19.
53. Левченко Н. Біблійні ландшафти в українській літературі // Від Бароко до постмодерну : зб. пр. каф. укр. та світ. л-ри / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол. : Л. В. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків, 2005. – Т. 3. – С. 71–82.

54. Левченко Н. Ієрархія біблійних образів у ексегетичній практиці Григорія Сковороди // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. – Київ : Освіта України, 2008. – Вип. 19. – С. 472–477. – (Лінгвістика і літературознавство).
55. Левченко Н. Людина як універсальний символ життя у системі біблійної герменевтики Григорія Сковороди // Г. Сковорода – джерело духовної величі та сучасність : матеріали Переяслав-Хмельницьких 10–11–12-х Сковородинівських читань / відп. ред. М. П. Корпанюк. – Тернопіль. – 2007. – С. 249–254.
56. Левченко Н. Образ Бога в ексегетичній практиці Григорія Сковороди // Від Бароко до постмодерну : зб. пр. каф. укр. та світ. л-ри / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол. : Л. В. Ушкалов (голова) та ін.]. – Харків, 2003. – Т. 2. – С. 74–81 : спец. дод. до часопису «Слобожанщина».
57. Левченко Н. Пошуки рецесивної моделі світу в тексті Святого Письма як домінуючий концепт творчості Григорія Сковороди // Література. Фольклор. Проблеми поетики : зб. наук. пр. / редкол.: А. В. Козлов (відп. ред.) та ін. – Київ, 2005. – Вип. 21, ч. 1 : Аспекти духовності української літератури. – С. 198–205.
58. Левченко Н. Рецепція Біблії в дихотомічній сенсовій вертикалі вербальних знаків алегоризуючої свідомості Бароко: Григорій Сковорода // *Sacrum і Біблія в українській літературі* / за ред. І. Набитовича. – Lublin, 2008. – С. 387–399.
59. Левченко Н. Рецепція західної чотирисенсової моделі інтерпретації Біблії у структурі української барокової прози // Східнослов'янська філологія : зб. наук. пр. – Горлівка, 2006. – Вип. 10. – С. 81–90.
60. Левченко Н. *Sensus plenior* як сакральна парадигма біблійної герменевтики в українській бароковій прозі // *Sacrum і Біблія в українській літературі* / за ред. І. Набитовича. – Lublin, 2008. – С. 123–135.
61. Левченко Н. Старозавітна префігурація Новозавітної історії в бароковій ексегетиці // Література. Фольклор.

- Проблеми поетики : зб. наук. пр. ; [ред. А. В. Козлов]. – Вип. 28, ч. 1. – Київ, 2007. – С. 177–185.
62. Левченко Н. Художня модель сакральної антропології в літературі українського бароко // Питання літературознавства : наук. зб. / гол. ред. О. В. Червінська. – Чернівці, 2010. – Вип. 80. – С. 107–115.
 63. Левченко Н. Біблійна герменевтика в давній українській літературі : монографія / Н. Левченко. – Харків : Майдан, 2018. – 392 с.
 64. Луцька Ф. Вагомий причинок до сквородознавства / Ф. Луцька // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [за ред. В. Бондаренко]. – Харків, 1999. – Т. 8. – С. 215–221. – (Нова серія).
 65. Марченко О., Ушкалов Л. Нариси з філософії Григорія Сковороди / О. Марченко, Л. Ушкалов. – Харків : Основа, 1993. – 152 с.
 66. Мацкевич І. Спасибі «Око», що прозираєш так глибоко // Вісті з України. – 1995. – 29 черв. – 5 лип. – С. 15.
 67. Митрович К. Філософські дослідження зростання інтересу до творчості Сковороди в 20-ті рр. в Україні // Сковорода Григорій Савович: дослідження, розвідки, матеріали. – Київ, 1992. – С. 326–330.
 68. Мишанич О. Творчість Г. С. Сковороди в системі українознавства кінця ХХ ст. / Мишанич О. – Київ : Вид-во С. Павличко «Основи», 2002. – 435 с.
 69. Мірчук І. Г. С. Сковорода. Замітки до історії української культури / І. Мірчук. – Прага, 1925. – С. 9.
 70. Мойсеїв І. Ідеї, інтегровані в Європу // Книжник review. – 2000. – № 2 (верес.). – С. 10.
 71. Музичка А. Поетична творчість Гр. Сковороди / А. Музичка // Памяти Г. С. Сковороди (1722–1922) : зб. ст. – Одеса, 1923. – С. 37–61.
 72. Ніженець А. Григорій Сковорода (1722–1794) : вступ. ст. // Г. Сковорода : бібліогр. / [уклад.: Е. С. Беркович, Р. А. Ставинська, Р. І. Штраймиш]. – Харків, 1969. – С. 6–24.

73. Ніженець А. В. Д. Бонч-Бруєвич про Г. С. Сковороду // Радянське літературознавство. – 1958. – № 3. – С. 88–89.
74. Ніженець А. Для увічнення пам'яті нашого великого земляка // Прапор. – 1969. – № 12. – С. 102–103.
75. Ніженець А. Мені хочеться написати про нього... // Радянське літературознавство. – 1973. – № 1. – С. 78–79.
76. Ніженець А. На зламі двох світів: розвідка про Г. С. Сковороду і Харківський колегіум / А. Ніженець. – Харків : Прапор, 1970 – 208 с.
77. Ніженець А. Поетична творчість Г. С. Сковороди і російська література XVIII ст. // Учені зап. Харків. у-ту. – Харків, 1956. – Т. 3. – С. 261–283.
78. Ніженець А. Приклад діянь дивовижних. До 240-річчя з дня народження Г. Сковороди // Прапор. – 1962. – № 12. – С. 70–74.
79. Ніженець А. Про оточення Г. С. Сковороди у Липцях і Валках: 70 – 80-ті роки XVIII ст. // Радянське літературознавство. – 1983. – № 2. – С. 28–35.
80. Ніженець А. Г. С. Сковорода. Заповідні місця на Харківщині. До 240-річчя з дня народження / А. Ніженець. – Харків : Вид-во Харків. ун-ту, 1962. – 42 с.
81. Ніженець А. Характер розвитку байки в українській літературі XVII–XVIII століть // О. О. Потебня і деякі питання сучасної славістики : матеріали III респ. славістичної конф. – Харків, 1962. – С. 321–335.
82. Никольский Б. Украинский Сократ // Исторический вестник. – 1895. – Апр. – С. 215–223.
83. Пелех П. З життя і творчості Сковороди // Зап. Наук. Т-ва ім. Шевченка. – 1925. – Т. СXXXVI–СXXXVII. – С. 152.
84. Петров В. До характеристики філософського світогляду Сковороди (Вчення Сковороди про матерію) // Зап. Іст.-фізіолог. від. УАН / за ред. А. Кримського. – Київ, 1927. – Кн. 13–14. – С. 30.
85. Петров Н. Очерки из истории украинской литературы XVIII в. : Киевская искусственная литература XVIII века, преимущественно драматическая / Н. Петров. – Киев, 1880. – 150 с.

86. Петров Н. Первый (малороссийский) период жизни и научно-философского развития Григория Савича Сковороды // Труды Киев. дух. акад. – 1902. – Т. 3. – № 12. – С. 588–618.
87. Попов П. Григорій Сковорода: Літературний портрет / П. Попов. – Київ : Дніпро, 1969. – 172 с.
88. Речь проф. Ф. А. Зеленогорского «Г. Сковорода как философ» // Киевская старина. – 1894. – Т. XLVII. – Декаб. – С. 463–465.
89. Речь проф. А. С. Лебедева «Г. С. Сковорода как богослов» // Киевская старина. – 1894. – Т. XLVII. – Декаб. – С. 465–469.
90. Русова С. Григорий Саввич Сковорода, украинский народный учитель и философ (1722–1794) // Мир Божий. – 1894. – № 11. – С. 48–72.
91. Русова С. Странствующий украинский философ Григорий Савич Сковорода // Киевское слово. – 1894. – № 2441(29 октяб.), № 2443 (31 октяб.).
92. Русова С. Григорій Савич Сковорода : біогр. нарис / С. Русова. – Катеринослав : Вид-во Союзу Спожив. Т-ва, 1920. – 16 с.
93. Сивокінь Г. У вимірах сприймання. Теоретичні проблеми художньої літератури, її історії та функцій / Г. Сивокінь. – Київ : Фенікс, 2006. – 230 с.
94. Сивокінь Г. Українське бароко за Л. Ушкаловим // Сучасність. – 2001. – № 12. – С. 140–143.
95. Сковорода Григорій. Вибрані твори в українських перекладах / упоряд., передм. та прим. Л. Ушкалова. – Харків : Веста : Ранок, 2003. – 141 с.
96. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів / за ред. Л. Ушкалова. – Харків, 2010. – 1400 с.
97. Сковорода Г. Повне зібрання творів : у 2 т. – Київ : Наук. думка, 1973. – Т. 1. – 532 с.
98. Сковорода Г. Повне зібрання творів : у 2 т. – Київ : Наук. думка, 1973. – Т. 2. – 576 с.
99. Сковорода Г. Сад божественних пісень / підгот. тексту, передм. та комент. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2002. – 128 с.

100. Снегирёв И. Украинский философ Григорий Саввич Сковорода // Отечественные записки. – 1823. – Ч. 16. – № 42. – С. 96–103, № 43. – С. 249–263.
101. Стадниченко В. Добрый и вездесущий дух // Зеркало недели. – 2002. – № 13 (6 апр.). – С. 19.
102. Стеллецкий Н. Странствующий украинский философ Григорий Саввич Сковорода // Киевские епархиальные ведомости. – 1894. – № 20. – С. 609–626.
103. Стеллецкий Н. Харьковский коллегиум до преобразования его в 1817 году / Н. Стеллецкий. – Харьков : Тип. Губерн. правления, 1895. – 221 с.
104. Степаненко М. Григорій Сковорода і українське письменство останнього п'ятидесятиліття (Впливи і постать Григорія Саввича Сковорода в пореволюційній українській літературі) // Зап. Наук. Т-ва ім. Т. Шевченка. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1976. – Т. CLXXXVII. – С. 154.
105. Сулима М. Книжиця у семи розділах. Літературно-критичні статті й дослідження / М. Сулима. – Київ, 2006. – С. 42–45.
106. Сулима М. Прообраз енциклопедії сквородинознавства // Слово і час. – 2005. – № 5. – С. 83–85.
107. Сулима М. Уроки «пролетарського» бароко (замість рецензії на дві книжки Леоніда Ушкалова) // Історико-літературний журнал. – 2002. – № 8. – С. 173–276.
108. Сумцов М. Вага і краса української народної поезії / М. Сумцов. – Харків, 1910. – 21 с.
109. Сумцов М. Історія української філософської думки // Бюлетень Музею Слобідської України. – 1926–1927. – № 2–3. – С. 51–74., С. 71–72.
110. Сумцов Н. Материалы для истории Харьковского университета / Н. Сумцов. – Харьков : Тип. Зильберберга, 1894. – 35 с.
111. Сумцов М. Начерк розвитку української літературної мови / М. Сумцов. – Харків : Союз, 1918. – 40 с.
112. Сумцов Н. О принесенной в дар Харьковскому историко-филологическому обществу неизданной рукописи

- Г. С. Сковороды «Израилскій Змій» // Харьков. – 1879. – № 484 (6 нояб.). – С. 2.
113. Сумцов Н. Предисловие к «Житию Сковороды, описанном другом его М. И. Ковалинским» // Киевская старина. – 1886. – Т. 16. – Сент. – С. 103–113.
114. Сумов Н. Современная малорусская этнография // Киевская старина. – 1892. – № 4. – С. 22–36.
115. Терен Т. Професор у стилі бароко // Україна молода. – 2007. – 31 серп. – С. 18–19.
116. Ткаченко І. Акад. М. Сумцов і слобожанське письменство // Наук. зб. Харків. наук.-дослід. каф. історії України. – Харків, 1924. – С. 62–70.
117. Ушкалов Л. Біблійна герменевтика Григорія Сковороди на тлі українського барокового богомислення / Л. Ушкалов // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; [за ред. В. Бондаренко]. – Харків, 1999. – Т. 9. – С. 23–44. – (Нова серія).
118. Ушкалов Л. Біографічна повість про Григорія Сковороду // Прапор. – 1984. – № 11. – С. 57–59. – Рец. на кн.: Драч І. Ф., Кримський С. Б., Попович М. В. Григорій Сковорода: біогр. повість / за ред. В. М. Нічик. – Київ : Молодь, 1984. – 215 с.
119. Ушкалов Л. Григорій Сковорода : пер. с укр. / Л. Ушкалов ; худож.-оформитель Е. В. Вдовиченко. – Харьков : Фолио, 2009. – 123 с. – (Знаменитые украинцы).
120. Ушкалов Л. Григорій Сковорода / Л. Ушкалов. ; худож.-оформлювач Є. В. Вдовиченко. – Харків : Фоліо, 2009. – 123 с. – (Знамениті українці).
121. Ушкалов Л. Григорій Сковорода і антична культура / Л. Ушкалов. – Харків, 1997. – 180 с.
122. Ушкалов Л. Григорій Сковорода: искусство «хорошего воспитания» // Духовно-нравственное воспитание. – 2008. – № 4. – С. 22–28.
123. Ушкалов Л. Григорій Сковорода : семінарій / Л. Ушкалов. – Харків : Майдан, 2004. – 876 с.
124. Ушкалов Л. Григорій Сковорода: син миру // Личности Украины. – 2008. – № 1. – С. 7–16.

125. Ушкалов Л. Дмитро Чижевський та його книга про філософію Сковороди // Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди / підгот. тексту й передне слово Л. Ушкалова. – Харків : Прапор, 2004. – С. 3–22.
126. Ушкалов Л. До історії українського барокового «фігуратизму»: «символічний світ» Григорія Сковороди // Діалог культур. Святе Письмо в українських пам'ятках. – Київ, 1999. – С. 130–142.
127. Ушкалов Л. До питання про джерела творчості Сковороди // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків : Майдан, 2006. – Т. 4. – С. 297–312.
128. Ушкалов Л. До питання про сковородинівську ноєматику : префігуральні терміни // Пам'яті Григорія Сковороди : матеріали наук. конф., присвяч. 275-й річниці від дня народження українського філософа та поета / за ред. Л. Ушкалова. – Харків, 1998. – С. 153–158.
129. Ушкалов Л. Духовна «брань» Григорія Сковороди // Сковорода Григорій: ідейна спадщина і сучасність / відп. ред. І. П. Стогній. – Київ, 2003. – С. 322–335.
130. Ушкалов Л. Едіпова історія в опрацюванні Г. С. Сковороди // Сковорода Григорій: дослідження, розвідки, матеріали : зб. наук. пр. – Київ : Наук. думка, 1992. – С. 126–132.
131. Ушкалов Л. Жанровая природа диалогов Г. Сковороды в связи с «сократическими» диалогами Платона // Отечественная философская мысль XI–XVII вв. и греческая культура : сб. науч. тр. – Киев : Наук. думка, 1991. – С. 279–284.
132. Ушкалов Л. Кілька завваг про місце та роль античної культури у творчості Григорія Сковороди // Григорій Сковорода і антична культура : тези доп. наук.-практ. конф., присвяченої 280-річчю від дня народження Г. С. Сковороди, Харків, 19 листоп. 2002 р. – Харків, 2002. – С. 3–5.
133. Ушкалов Л. Метафізика Григорія Сковороди // Український світ. – 1994. – № 1–2. – С. 6–7.
134. Ушкалов Л. Нотатки на берегах нової книги про філософію Сковороди // Перспективи. – 2008. – № 4(36). – С. 163–168. – [Рец. на кн.]: Чернега Т. М. Раціональне та містичне

- у філософії Григорія Сковороди. – Одеса : Астропринт, 2007. – 440 с.
135. Ушкалов Л. Опозиція «antiquus – modernus» на терені українського літературного бароко / Л. Ушкалов // 36. Харків. іст.-філ.-го т-ва / редкол: А. Івченко (голова) та ін. – Харків : Око, 1993. – Т. 1. – С. 93–104. – (Нова серія).
 136. Ушкалов Л. Осмислення сквородинівської філософії // Слово і час. – 1992. – № 9. – С. 85–86. – : Рец. на кн.: Gregory S. Skovoroda. Fables and Aphorisms / Translation, biography and analysis by Dan B. Chopyk. – New York, Bern, Frankfurt am Main, Paris : Peter Lang, 1990 (American University Studies. XII. Slavic Languages and Literature. Vol. 8).
 137. Ушкалов Л. [Передмова] // Два століття сквородіяни : бібліогр. довід. / уклад.: Л. Ушкалов, С. Вакуленко, А. Євтушенко ; заг. нагляд та наук. ред. Л. Ушкалова. – Харків : Акта, 2002. – 528 с. [Two centuries of Skovorodiana : A Bibliographical Guide / Compiled by Leonid Ushkalov, Serhii Vakulenko, Alla Ievtushenko ; supervised and edited by Leonid Ushkalov. – Kharkiv : Acta, 2002. – 528 p.]. – С. 5–15.
 138. Ушкалов Л. [Передне слово] // Ковалівський А. П. Григорій Сковорода: дослідження і переклади. – Харків : Атос, 2007. – С. 3.
 139. Ушкалов Л. Поезія Сковороди на тлі слобожанського бароко // Новий Колегіум. – 2000. – № 5. – С. 58–62.
 140. Ушкалов Л. Про «вічну філософію» Григорія Сковороди // Березіль. – 2006. – № 3–4. – С. 164–740. – [Рец. на кн.]; Elisabeth von Erdmann. Unähnliche Ähnlichkeit. Die Onto-Poetik des ukrainischen Philosophen Hryhorij Skovoroda (1722–1794). – Köln ; Weimar ; Wien : Böhlau Verlag, 2005. – S. 173.
 141. Ушкалов Л. Про нове академічне видання творів Григорія Сковороди // Г. Сковорода: глобальне і національне : матеріали Всеукр. наук. конф. 19 трав. 2007 р. – Харків : ТО Ексклюзив, 2007. – С. 5–21.
 142. Ушкалов Л. Про стан та перспективи сучасної історико-філософської сквородіяни // Філософська спадщина Г. С. Сковороди і сучасність : матеріали IX Харків. міжнар. Сковородинівських читань (до 280-річчя

- з дня народження Г. С. Сковороди), Харків, 27–28 верес. 2002 р. – Харків : Екограф, 2002. – С. 40–49.
143. Ушкалов Л. Риторична «матерія» творів Сковороди на тлі українського літературного бароко // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. – Київ : Знання, 2000. – Вип. 5. – С. 120–126. – (Лінгвістика і літературознавство).
 144. Ушкалов Л. Світи Григорія Сковороди // Сковорода Г. Вибрані твори в українських перекладах / упоряд., передм. та прим. Л. Ушкалова. – Харків : Ранок, 2003. – С. 3–14.
 145. Ушкалов Л. Світи Григорія Сковороди в дзеркалі семіотики / Л. Ушкалов // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во. – Харків, 2004. – Т. 10. – С. 307–323. – (Нова серія). – : Рец. на кн.: Софронова Л. А. Три мира Григорія Сковороды. – Москва : Индрик, 2002. – 464 с.
 146. Ушкалов Л. «Світ ловив мене, та не спіймав...» // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2004. – Жовт. – С. 2–4.
 147. Ушкалов Л. «Світ ловив мене, та не спіймав» // Сковорода Г. Вибрані твори / упоряд. та передм. Л. Ушкалова ; прим. й комент. Л. Ушкалова та С. Вакуленка. – Харків : Прапор, 2007. – С. 3–24.
 148. Ушкалов Л. Сенс «дзеркальної діалектики» самопізнання Г. Сковороди // Філософська і соціологічна думка. – 1992. – № 5. – С. 128–137.
 149. Ушкалов Л. Символічний сенс ковраївської візії Григорія Сковороди // Вісн. Харків. ун-ту. – Харків, 1999. – № 448 : Філологія. Міф і іфопоетика у традиційних та сучасних формах культурно-мовної свідомості – С. 100–104.
 150. Ушкалов Л. Сковорода й Туптало: про одну паралель акад. Миколи Сумцова // Антипролог : зб. наук. пр., присвячених 60-річчю чл.-кор. НАН України М. Сулими / НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Шевченка. – Київ : СтилоС, 2007. – С. 231–248.
 151. Ушкалов Л. Сковородинівський ейдос самопізнання в контексті українського літературного бароко // Літературознавство : III Міжнар. конгрес українців, Харків,

- 26–29 серп. 1996 р. / упоряд. і відп. ред. О. Мишанич. – Київ : Обереги, 1996. – С. 302–308.
152. Ушкалов Л. Скворода та інші: Причинки до історії української літератури. – Київ : Факт, 552 с. – (Висока полиця).
153. Ушкалов Л. Скворода та Україна: варіації на тему Дмитра Чижевського / Л. Ушкалов // Зб. Харків. іст.-філол. т-ва / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сквороди, Харків. іст.-філол. т-во. – Харків, 2004. – Т. 10. – С. 163–184. – (Нова серія).
154. Ушкалов Л. Сквородіяна Дмитра Чижевського // Медієвістика : зб. наук. ст. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – Одеса, 2002. – Вип. 3. – С. 149–165.
155. Ушкалов Л. Сквородинівська наука про біблійні образи // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжв. зб. наук. ст. / НАН України ; ред. В. Зарва. – Київ : Знання, 1999. – С. 42–53. – (Лінгвістика і літературознавство).
156. Ушкалов Л. Сквородіяна Дмитра Чижевського // Д. Чижевський Філософія Г. С. Сквороди / підгот. тексту, мовна ред. та вступ. ст. Л. Ушкалова. – Харків : Акта, 2003. – С. 7–30.
157. Ушкалов Л. Спомин про двадцять дев'яту пісню «Саду божественних пісень» // Від бароко до постмодерну : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед. ун-ту ім. Г. Сквороди, присвяч. пам'яті проф. В. Тимченка / за ред. Л. Ушкалова. – Харків : Майдан, 2002. – С. 249–266.
158. Ушкалов Л. Три завваги про українськість Г. Сквороди // Філософська думка. – 2002. – № 5. – С. 108–127.
159. Ушкалов Л. Триптих про українськість Сквороди // Верховина : зб. наук. пр. на пошану проф. О. Мишанича з нагоди його 70-річчя / редкол.: М. Жулинський (гол. ред.) [та ін.]. – Дрогобич : Коло, 2003. – С. 335–350.
160. Ушкалов Л. Українське барокове богомислення. Сім етюдів про Григорія Сквороду / Л. Ушкалов. – Харків : Акта, 2001. – 221 с.
161. Хиждеу А. Григорій Варсава Скворода. Историко-критический очерк. Отрывок первый: общее основное понятие о Сквороде, объяснение из его собственного сознания.

- [С доб.] Сквородинского Идиотикона // Телескоп. – 1835. – Ч. 26. – № 5. – С. 3–24.
162. Хиждеу А. Григорій Варсава Скворода. Историко-критический очерк. Отрывок первый: общее основное понятие о Сквороде, объяснение из его собственного сознания. [С доб.] Сквородинского Идиотикона // Телескоп. – 1835. – Ч. 26. – № 6. – С. 151–178.
163. Хиждеу А. Избранное: Поэзия. Проза. Публицистика. Письма. Мысли. Заметки. Аналекты / А. Хиждеу ; сост.: Н. Н. Романенко ; биогр. очерк и коммент. П. Т. Балмуш. – Кишинев : Лит. артистикэ, 1986. – 318 с.
164. Хиждеу А. Сократ и Скворода // Одеський вестник. – 1833. – 13 мая. – № 37. – С. 145–146.
165. Хиждеу А. Три песни Сквороды // Телескоп. – 1831. – Ч. 6. – № 24. – С. 578–580.
166. Эрн В. Григорий Савич Скворода. Жизнь и учение. – Москва, 1912. – С. 65–66.
167. Эрн В. Жизнь и личность Григория Саввича Сквороды // Вопросы философии и психологии. – 1911. – Кн. 107. – № 2. – С. 126–166.
168. Эрн В. Русский Сократ // Северное сияния. – 1908. – № 1. – С. 59–69.
169. Arseniew N. von. Bilder aus dem russischen Geistesleben. I. Die mystische Philosophie Skovorodas // Kyrios. Vierteljahresschrift für kirchen – und Geistesgeschichte Osteuropas / Hrsg. von H. Koch. – Königsberg ; Berlin, 1936. – Bd. I. – Hft. 1. – S. 28.
170. Chopyk Dan B. L. V. Ushkalov, O. V. Marchenko. Narysy z filozofiy Hryhorija Skovorody (Sketches from H. Skovoroda's Philosophy). – Kharkiv : Osnova, 1993. – 152 p. // The Ukrainian Quarterly. – 1994. – Vol. L. – No. 4. – P. 404–406.
171. Dan B. Chopyk. L. V. Ushkalov, O. V. Marchenko. Narysy z filozofiy Hryhorija Skovorody (Sketches from H. Skovoroda's Philosophy). – Kharkiv : Osnova, 1993. – 152 p. // The Ukrainian Quarterly. – 1994. – Vol. L. – No. 4. – S. 404–406.
172. Erdmann Elisabeth vov. Dva stolittia Skovorodijany. Bibliohrafcijnyj dovidnyk / Bibliographical Guide / Zusammengestellt v.

- Leonid Ushkalov, Serhii Vakulenko, Alla Ievtushenko; hrsg. Leonid Ushkalov. – Kharkiv : Acta, 2002. – 528 p. // Zeitschrift für slavische Philologie. – 2004. – Bd. 63. – Hft. 2. – S. 465–467.
173. Erdmann E. von. Unähnliche Ähnlichkeit. Die Onto-Poetik des ukrainischen Philosophen Hryhorij Skovoroda (1722–1794). – Köln ; Weimar ; Wien : Böhlau Verlag, 2005. – S. 51–53.
 174. Kaluzny A. E. La philosophie du Coeur de Gregoire Skovoroda / Préf. de V. Cauchy. – Montréal, 1993.
 175. László M. Cîteva din scrierile lui Skovoroda aflate în manuscris în bibliotecile din România // Romanoslavica București, 1965. – T. XII : Filologie. – P. 247.
 176. Levchenko N. The Bible hermeneutics – Central element of model or of Art of the Ukrainian Baroque // Contemporary Issues of Literary Criticism : 2-nd International Symposium. – Tbilisi, 2008. – S. 118–119.
 177. Mazur Z. Ukraiński Jean Rousseau // Kurjer Poranny. – [Warszawa], 1934. – 12 października.
 178. Mizińska J. Ukraiński Sokrates [L.W. Uszkałow, O. W. Marczenko / Narysy z filozofii Grigorija Skoworody. – Charków, 1993. – 152 s.] // Edukacja filozoficzna. – 1997. – Vol. 23. – S. 347–350.
 179. Rupp J. Der ukrainische Rousseau: Skovoroda und seine Theologische Ansichten // Hrigorij Savyč Skovoroda (1722–1794). – München, 1975. – S. 17–29.
 180. Scherer S. P. Hryhorii Skovoroda's «Narcissus»: Its ideas and Plase in East Slavic Thought // Michigan Academician. – 1989. – Vol. XXI. – № 2. – P. 155.
 181. Tschizewskij D. Skovoroda: Dichter, Denker, Mystiker. – München, 1974. – S. 61.

Наукове видання

**«ВІНЕЦЬ МОЇХ СВІЧАД,
ЩО ЗНАЮТЬ ГЕТЬ УСЕ...»:
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ СВІТ
ЛЕОНІДА УШКАЛОВА**

Бібліогр. довідник

Упоряд., наук. ред., передм. Н. Левченко

Технічний редактор: *Є. Онишко*

Підписано до друку 04.02.20. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Minion Pro. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 5,75. Наклад 300 прим. Зам. № 20-13.

Видання і друк ТОВ «Майдан»
61002, Харків, вул. Чернишевська, 59.
Тел.: (057) 700-37-30
E-mail: maydan.stozhuk@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1002 від 31.07.2002 р.